

पश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
स्नातक स्तर
मानविकी ऐच्छिक नेपाली

परिमार्जित पाठ्यक्रमको रूपरेखा
२०७९/२०२२

१. पाठ्यक्रमको विषयगत उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यक्रममा समाविष्ट पाठ्यांशको अध्ययनबाट विद्यार्थीहरु निम्नलिखित ज्ञान र कौशल प्राप्त गर्न सक्षम हुनेछन् :

- क) नेपाली भाषा, लोकसाहित्य र साहित्यका विभिन्न पक्ष, विधा र पाठसम्बन्धमा आधारभूत ज्ञान आर्जन गरी त्यसको उपयोग गर्न,
- ख) नेपाली भाषा, लोकसाहित्य र साहित्यका सैद्धान्तिक मान्यता र ऐतिहासिक विकासक्रमबारे विवेचना गर्न,
- ग) भाषा, लोकसाहित्य र साहित्यको सैद्धान्तिक ज्ञानका आधारमा नेपाली भाषा, लोकसाहित्य र साहित्यका विभिन्न पक्षको विश्लेषण गर्न,
- घ) नेपाली भाषा, लोकसाहित्य र साहित्यबारे शोधकार्य गर्न
- ङ) नेपाली साहित्यका विविध विधाका कृतिहरुको सृजना गर्न,
- च) नेपाली लोकसाहित्य र साहित्यका विविध पक्षबारे समालोचना गर्न,
- छ) नेपाली भाषामा प्रकाशित हुने पुस्तक, पत्रपत्रिका तथा विविध सामग्रीहरुको सम्पादन गर्न ।

२. नेपाली स्नातक तहका निम्ति प्रवेश योग्यता तथा भर्ना

३. स्नातक तहको ऐच्छिक नेपाली विषयको पाठ्यक्रमको रूपरेखा

जम्मा पत्र सङ्ख्या : १६

जम्मा क्रेडिट आवर : ४८

पहिलो सत्र

(१) पत्र कोड : NEP १०१.२

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली कथा ✓

क्रेडिट आवर ३

(२) पत्र कोड ~~NEP~~ १०२.२

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली कविता ✓

क्रेडिट आवर ३

दोस्रो सत्र

(१) पत्र कोड : NEP १२१.२

क्रेडिट आवर ३

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली उपन्यास

(२) पत्र कोड : NEP १२२.२

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य र महाकाव्य

क्रेडिट आवर ३

तेस्रो सत्र

(१) पत्र कोड : NEP २३१.१

पाठ्यांश शीर्षक : भाषाविज्ञान र नेपाली भाषा

क्रेडिट आवर ३

(२) पत्र कोड : NEP २३२.१

पाठ्यांश शीर्षक : नेपाली लोकसाहित्य

क्रेडिट आवर ३

चौथो सत्र

(१) पत्र कोड : NEP २४१.१

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली निबन्ध र आख्यानेतर अन्य विधा

क्रेडिट आवर ३

(२) पत्र कोड : NEP २४२.१

पाठ्यांश शीर्षक : पूर्व आधुनिक नेपाली साहित्य

क्रेडिट आवर ३

पाँचौं सत्र :

(१) पत्र कोड : NEP ३५१.१

पाठ्यांश शीर्षक : आधुनिक नेपाली नाटक

क्रेडिट आवर ३

(२) पत्र कोड : NEP ३५२.२

पाठ्यांश शीर्षक : पूर्वीय साहित्य सिद्धान्त

क्रेडिट आवर ३

छैठौं सत्र

(१) पत्र कोड : NEP ३६१.२

पाठ्यांश शीर्षक : पश्चात्य साहित्यका प्रमुख वाद र समालोचना प्रणाली

क्रेडिट आवर ३

(२) पत्र कोड : NEP ३६२.१

पाठ्यांश शीर्षक : नेपाली समालोचना

क्रेडिट आवर ३

सातौं सत्र

(१) पत्र कोड : NEP ४७१.१

पाठ्यांश शीर्षक : शोधविधि र प्राज्ञिक लेखन

क्रेडिट आवर ३

(२) पाठ्यांश शीर्षक : विशेष अध्ययन (कुनै एक लिनुपर्ने)

क्रेडिट आवर ३

क) पत्र कोड : NEP ४७२.१

उत्तरवर्ती नेपाली कविताको विशेष अध्ययन

ख) पत्र कोड : NEP ४७२.२

सुदूर पश्चिमको लोकसाहित्य

ग) पत्र कोड : NEP ४७२.३

सुदूर पश्चिमको आख्यान साहित्य

आठौं सत्र

(१) पत्र कोड : NEP ४८१.१

पाठ्यांश शीर्षक : नेपाली पत्रकारिता

क्रेडिट आवर ३

(२) पत्र कोड :

पाठ्यांश शीर्षक : विशेष अध्ययन (कुनै दुई पाठ्यांश लिनुपर्ने)

क्रेडिट आवर ३

क) पत्र कोड : NEP ४८२.१

लघु शोधपत्र लेखन

(ख) पत्र कोड : NEP ४८२.२

सिर्जनात्मक लेखन पत्र

(ग) पत्र कोड : NEP ४८२.३

समालोचना लेखन

(घ) पत्र कोड : NEP ४८२.४

स्थानीय प्रदर्शनकारी लोककलाको स्थलगत अध्ययन

तथा प्रतिवेदन लेखन

४. शिक्षण विधि

मूल नेपाली अन्तर्गत पठनपाठन हुने प्रत्येक पाठ्यांशको शिक्षणका निम्ति सामान्यतः निम्नलिखित विधिहरू अवलम्बन गर्न सकिने छ :

- व्याख्यान विधि
- पठन विधि
- छलफल विधि
- प्रश्नोत्तर विधि
- नमुना प्रदर्शन विधि
- अन्तरक्रिया विधि
- गृहकार्य
- कक्षाकार्य

प्रायोगिक पाठ्यांशका लागि विशेष

- क) प्रायोगिक र कार्यमूलक प्रकृतिका पाठ्यांशका लागि समूह कार्य, कक्षाप्रस्तुति, परियोजनाकार्य, अध्ययनपत्र लेखन (टर्म पेपर) जस्ता कार्य गराउनुपर्नेछ ।
- ख) स्थलगत अध्ययनसँग सम्बद्ध पाठ्यांशको शिक्षणका लागि विद्यार्थीहरूलाई आवश्यकतानुसार व्यक्तिगत रुपमा वा समूहमा विभाजन गरेर सम्बन्धित स्थलमा पठाई सम्बद्ध कार्यक्रमको अवलोकन गर्न लगाउनुका साथै आवश्यक सामग्री सङ्कलन गरी व्यवस्थित प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्न लगाइनेछ । प्रतिवेदन तयार पार्दा शोधप्रतिवेदनका आधारभूत ढाँचाको उपयोग गर्नुपर्नेछ र सोका लागि सम्बन्धित शिक्षकले विद्यार्थीहरूलाई सहजीकरण गर्नेछन् ।

५. मूल्याङ्कन

- १) मूल नेपाली अन्तर्गत पठनपाठन हुने सबै पाठ्यांशको मूल्याङ्कन सामान्यतः निम्नलिखित प्रक्रियाबाट गरिनेछ :
आन्तरिक मूल्याङ्कन : ४० प्रतिशत
सत्रान्त परीक्षा : ६० प्रतिशत
- २) अध्ययनपत्र सकेसम्म कम्प्युटरबाट टङ्कन गरी प्रस्तुत गर्नु पर्ने छ । यसको लम्बाइ सामान्यतः १००० शब्दको हुनेछ । अध्ययन पत्र तोकिएको समयभित्र अनिवार्य रूपमा बुझाउनु पर्नेछ ।
- ३) स्थलगत अध्ययनको प्रतिवेदन, लघुशोधपत्र, सिर्जनात्मक लेखन र समालोचना लेखनको मूल्याङ्कन प्रक्रिया निम्नानुसार हुनेछः
टङ्कित प्रतिवेदन, शोधपत्र, सिर्जनापत्र, समालोचनापत्र : ८० प्रतिशत

मैखिक परीक्षा/प्रतिरक्षा : २० प्रतिशत

- ४) विद्यार्थीहरूलाई अलग अलग समूहमा विभाजन गरी कक्षा प्रस्तुति गराइने छ। कक्षा प्रस्तुतिको विषय उनीहरूले तयार पार्ने अध्ययनपत्र वा अरू कुनै हुन सक्ने छ।
- ५) विद्यार्थीले आफूलाई दिइएको गृहकार्य तोकिएको अवधिमा नै बुझाउनु पर्नेछ।
- मध्यसत्र परीक्षा लिखित हुने छ। यसका निमित्त पढाइ सकिएको विषयबाट प्रश्न सोधिने छ। यस्तो परीक्षा सत्रान्त परीक्षा समान हुने छ।

सुदूर पश्चिमाञ्चल विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
स्नातक शैक्षिक नेपाली
आधुनिक नेपाली कथा

पाठ्यांशको सङ्केत : Nep. 101.2

सत्र : प्रथम

तह: स्नातक

१. पाठ्यांश परिचय

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

प्रस्तुत पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई कथासिद्धान्त, आधुनिक नेपाली कथाको विकासप्रक्रिया र प्रमुख नेपाली कथाकारका प्रवृत्ति तथा तिनका निर्दिष्ट कथासँग परिचित गराउने लक्ष्य निर्धारण गरेको छ । यस पाठ्यांशलाई तीन एकाइमा विभाजन गरिएको छ । पहिलो एकाइमा कथासिद्धान्त र आधुनिक नेपाली कथाको विकासप्रक्रिया समावेश गरिएको छ भने दोस्रो एकाइमा आधुनिक नेपाली कथाको पूर्वाङ्क (१०९२ देखि २०४६ सम्म) का प्रमुख नेपाली कथाकार र तिनका निर्दिष्ट कथा समावेश गरिएका छन् । यसैगरी तेस्रो एकाइमा आधुनिक नेपाली कथाको उत्तराङ्क (२०४७देखि अहिलेसम्म) का प्रमुख नेपाली कथाकार र तिनका निर्दिष्ट कथा समावेश गरिएको छ ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थी निम्नलिखित कुरामा सक्षम हुनेछन्:

- क. कथालाई परिभाषित गर्न र यसका तत्त्वहरूको निर्व्योम गर्न
- ख. कथाका धारागत र तत्त्वप्रधानतागत वर्गीकरण गर्न
- ग. नेपाली कथाका धारागत चरण र प्रवृत्तिको विवेचना गर्न
- घ. निर्धारित कथाकारका धारागत प्रवृत्तिको परिचय दिन
- ङ. विधातत्त्वका आधारमा निर्धारित कथाको विश्लेषण गर्न
- च. निर्धारित कथाकाविशिष्टपङ्क्तिको सप्रसङ्गव्याख्या गर्न

३. एकाइ विभाजन

- एकाइ क. कथासिद्धान्त र आधुनिक नेपाली कथाको विकासप्रक्रिया
- एकाइ ख. आधुनिक नेपाली कथाको पूर्वाङ्कका प्रमुख नेपाली कथाकार र तिनका निर्दिष्ट कथाको विवेचना
- एकाइ ग. आधुनिक नेपाली कथाको उत्तराङ्कका प्रमुख नेपाली कथाकार र तिनका निर्दिष्ट कथाको विवेचना

४. एकाइगतपाठ्यवस्तु विवरण

एकाइ क. कथासिद्धान्त र आधुनिक नेपाली कथाको विकास प्रक्रिया

(पूर्णाङ्क १० र पाठघण्टा १६)

१. कथासिद्धान्त

- १.१. कथाको परिभाषा र विधागत स्वरूप
- १.२. कथाका आधारभूत तत्त्व
- १.३. कथाको वर्गीकरण (धारागत तथा तत्त्वप्रधानतागत)

२. आधुनिक नेपाली कथाको विकासप्रक्रिया

- २.१. आधुनिक नेपाली कथाको पूर्वाङ्क (२०४६ अघि) का धारागत चरण र तिनकाप्रमुख प्रवृत्ति
 २.२ उत्तराङ्क (२०४६ पछि) का धारागत चरण र तिनकाप्रमुख प्रवृत्ति (धारागत निरन्तरता र नवप्रवर्तनसमेत)

एकाइ ख. आधुनिक नेपाली कथाको पूर्वाङ्कका प्रमुख नेपाली कथाकार, तिनका निर्दिष्ट कथाको विवेचना र विशिष्ट

पङ्क्तिको व्याख्या

(पूर्वाङ्क ८, पाठघण्टा १६)

१. गुरुप्रसाद मैनाली र उनको 'कर्तव्य' कथा
२. भवानी भिक्षु र उनको 'त्यो फेरि फर्कला' कथा
३. विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला र उनको 'मधेशतिर' कथा
४. रमेश विकल र उनको 'लाहुरी भैंसी' कथा
५. पारिजात र उनको 'मैले नजन्माएको छोरो' कथा
६. 'कर्तव्य', 'त्यो फेरि फर्कला', 'मधेशतिर', कथाका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

एकाइ ग. आधुनिक नेपाली कथाको उत्तराङ्कका प्रमुख नेपाली कथाकार, तिनका निर्दिष्ट कथाको विवेचना

र विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

(पूर्वाङ्क १२, पाठघण्टा १६)

१. लोकेन्द्रबहादुर चन्द र उनको 'विसर्जन' कथा
२. इस्माली र उनको 'हरिशरण रामको पुनरागमन' कथा
३. मनुब्राजाकी र उनको 'अन्नपूर्णाको भोज' कथा
४. महेशविक्रम शाह र उनको 'ज्याक्सन हाइट' कथा
५. प्रदीप नेपाल र उनको 'फेवाको सुस्केरा' कथा
६. भागीरथी श्रेष्ठ र उनको 'भूमिगत' कथा
७. 'विसर्जन', 'अन्नपूर्णाको भोज', 'हरिशरण रामको पुनरागमन' र 'भूमिगत' कथाका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या ।

५. पाठ्य तथा सन्दर्भ पुस्तक

- ईश्वर बराल (सम्पा.), **भ्यालबाट**, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर ।
 कृष्णहरि बराल, **कथासिद्धान्त**, एकता बुक्स काठमाडौं ।
 गुरुप्रसाद मैनाली, **नासो**, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर ।
 ज्ञानु अधिकारी, (सम्पा.), **समकालीन नेपाली कथाविमर्श**, नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०७६ ।
 दयाराम श्रेष्ठ, **नेपाली कथा र कथाकार**, नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान, काठमाडौं ।
 दयाराम श्रेष्ठ, **यथार्थवाद र नेपाली कथापरम्परामा आधुनिक कालको प्रणयन**, शिखा बुक्स, काठमाडौं, २०७८ ।
 दयाराम श्रेष्ठ (सम्पा.), **नेपाली कथाका समकालीन सन्दर्भहरू**, नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, काठमाडौं ।
 भागीरथी श्रेष्ठ, **भूमिगत**, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर, २०६८ ।
 भैरव अर्याल, सम्पा., **साभ्ना कथा**, एघारौं संस्क., साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर २०६४ ।
 मनु ब्राजाकी, **अन्नपूर्णाको भोज**, साङ्गिला बुक्स, काठमाडौं, २०७० ।
 महेशविक्रम शाह, **ज्याक्सन हाइट**, फाइन प्रिन्ट, काठमाडौं २०६९ ।
 मोहनराज शर्मा, राजेन्द्र सुवेदी (सम्पा.), **समसामयिक साभ्ना कथा**, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर ।
 लक्ष्मणप्रसाद गौतम र ज्ञानु अधिकारी, **नेपाली कथाको इतिहास**, नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०६८ ।
 लक्ष्मणप्रसाद गौतम र इस्माली, सम्पा., **प्रज्ञा आधुनिकनेपाली कथा**, भाग ४, नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०७३ ।
 हरिप्रसाद शर्मा, **कथाको सिद्धान्त र विवेचना**, काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान ।

(Handwritten signature)

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
स्नातक ऐच्छिक नेपाली
आधुनिक नेपाली कविता

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 102.2

सत्र : प्रथम

तह: स्नातक

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई कवितासिद्धान्त, आधुनिक नेपाली कविताको विकासप्रक्रिया, धारा र प्रवृत्ति एवम् प्रमुख नेपाली कविका प्रवृत्ति र तिनका निर्धारित कविता (गीत र गजलसमेत) सँग परिचित गराउने लक्ष्य निर्धारण गरेको छ । यस पाठ्यांशलाई तीनवटा एकाइमा विभाजन गरिएको छ । पहिलो एकाइमा कवितासिद्धान्त र आधुनिक कविताको विकासप्रक्रिया समावेश गरिएको छ भने दोस्रो एकाइमा परिष्कारवादी, स्वच्छन्दतावादी, प्रयोगवादी र प्रगतिवादी कवि र तिनका निर्दिष्ट कविता समावेश गरिएको छ । यसै गरी तेस्रो एकाइमा समकालीन कवि र तिनका निर्दिष्ट कविता तथा गजल समेटिएको छ ।

२. उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांश पठनबाट विद्यार्थीहरूले निम्नलिखित ज्ञान र सिप आर्जन गर्नेछन्:

- क. कवितालाई परिभाषित गर्न र यसका तत्त्वहरूको निर्यौल गर्न,
- ख. कविताको प्रकारगत वर्गीकरण गर्न,
- ग. आधुनिक नेपाली कविताका विकासप्रक्रिया, प्रमुख धारा र प्रवृत्तिको विवेचना गर्न
- घ. विधातत्त्वका आधारमा कविता, गीत र गजलको विश्लेषण गर्न,
- ङ. कविताका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्न ।

३. एकाइ विभाजन

एकाइ क. कविता सिद्धान्त र आधुनिक नेपाली कविताको विकास प्रक्रिया,

एकाइ ख. प्रमुख आधुनिक कवि, तिनका निर्धारित कविता र विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या,

एकाइ ग. प्रमुख आधुनिक कविता, गीत तथा गजलकार, तिनका निर्धारित गीत तथा गजल र विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या

४. एकाङ्कगत पाठ्यवस्तु विवरण

एकाङ्क क. कवितासिद्धान्त र आधुनिक नेपाली कविताको विकास प्रक्रिया

पा. घ. १५

१. कविता सिद्धान्त

१.१ कविताको परिभाषा र विधागत स्वरूप

१.२ कविताका संरचक तत्त्व

१.३ कविताको वर्गीकरण (आकारगत एवम् संरचनागत)

१.४ आधुनिक नेपाली फुटकर कविताका प्रमुख धारा (परिष्कारवादी, स्वच्छन्दतावादी, प्रगतिवादी, प्रयोगवादी र प्रयोगवादोत्तर बहुल धारा) गत विकासप्रक्रिया

१.५ आधुनिक नेपाली कविताका प्रमुख धारागत प्रवृत्तिको विवेचना

एकाङ्क ख. प्रमुख आधुनिक कवि र तिनका निर्धारित कविता विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या

पा. घ. १८

१. लेखनाथ पौड्याल र उनको 'कालमहिमा' कविता

२. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा र उनको 'उद्बोधन' कविता

३. गोपालप्रसाद रिमाल र उनको 'सपनामा' कविता

४. माधव घिमिरे र उनको 'वैशाख' कविता

५. मोहन कोइराला र उनको 'सारङ्गी' कविता

६. गिरिराज जोशी र उनको 'तिमी आरसी हौं कि' कविता

७. उपर्युक्त कविताका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

एकाङ्क ग. प्रमुख आधुनिक कविता, गीत तथा गजलकार, तिनका निर्धारित गीत तथा गजल र विशिष्ट

पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

पा. घ. १२

१. विष्णुविभू घिमिरे र उनको 'सगरमाथा' कविता

२. विमल निभा र उनको 'बालकविता' कविता

३. गजलकार गोपाल अशक र उनको 'देशको निम्ति मर्नुपर्छ' गजल

४. मोमिला र उनको 'तिमी र म' कविता

५. श्रेष्ठ प्रिया पत्थर र उनको 'आफैलाई हेर्न सके' गजल

६. श्रवण मुकारुड र उनको 'बिसे नगर्चीको बयान' कविता

७. उपर्युक्त कविता, गीत तथा गजलका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

५. पाठ्य तथा सन्दर्भ पुस्तक

अमर गिरी, लक्ष्मणप्रसाद गौतम र अन्य (सम्पा.) **प्रज्ञा समकालीन नेपाली कविताविमर्श**, नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०७२ ।

कृष्णहरि बराल, **गजलसिद्धान्त र परम्परा**, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर ।

---, **गीत : सिद्धान्त र इतिहास**, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, काठमाडौं ।

खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल, **कवितासिद्धान्त र नेपाली कविताको इतिहास**, नेराप्रप्र, काठमाडौं, २०६० ।

गोपालप्रसाद रिमाल; **आमाको सपना**, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर ।

गोपाल अशक, **जीवनको लेक र बैसी**, सौरभ प्रकाशन, वीरगन्ज, २०५६ ।

चूडामणि बन्धु, सम्पा., **साभ्ना कविता**, नवौं संस्क. साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर, २०६७ ।

ताराकान्त पाण्डेय, **प्रगतिवाद र कविता**, शीला योगी, काठमाडौं, २०५६ ।

---, **समकालीन कविताको संरचना**, शीला योगी, काठमाडौं, २०५६ ।

---, **देवकोटाको व्यङ्ग्य कवित्व**, शीला योगी, काठमाडौं, २०५८ ।

लक्ष्मणप्रसाद गौतम, **समकालीन नेपाली कविताका प्रवृत्ति**, पैरवी प्रकाशन, काठमाडौं ।

---, **कविताको सैद्धान्तिक विमर्श**, पाठ्यसामग्री प्रकाशन, काठमाडौं, २०६८ ।

लक्ष्मणप्रसाद गौतम र अन्य (सम्पा.) **प्रज्ञा समकालीन प्रतिनिधि नेपाली कविता**, भाग १, नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०७० ।

लक्ष्मणप्रसाद गौतम र अन्य (सम्पा.) **प्रज्ञा समकालीन प्रतिनिधि नेपाली कविता**, भाग २, नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०७० ।

लक्ष्मणप्रसाद गौतम र नेत्र एटम, (सम्पा.) **प्रज्ञा आधुनिक नेपाली कविता**, नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०७४ ।

लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, **लक्ष्मी कवितासङ्ग्रह**, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर ।

लेखनाथ पौड्याल, **लालित्य-** भाग १, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर ।

श्रेष्ठ प्रिया पत्थर, **ओभाएका छैनन् आँखा**, अनाम मण्डली, काठमाडौं, २०६७ ।

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
स्नातक ऐच्छिक नेपाली
आधुनिक नेपाली उपन्यास

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 121.2

सत्र : दोस्रो

तह : स्नातक

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

यस पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई उपन्याससिद्धान्त, आधुनिक नेपाली उपन्यासको विकासप्रक्रिया र प्रमुख नेपाली उपन्यासकारका औपन्यासिक प्रवृत्ति तथा तिनका निर्धारित उपन्याससँग परिचित गराउनेछ । यस पाठ्यांशलाई तीन एकाइमा विभाजन गरिएको छ । पहिलो एकाइमा उपन्याससिद्धान्त र आधुनिक नेपाली उपन्यासको विकासप्रक्रिया समावेश गरिएको छ भने दोस्रो एकाइमा आधुनिक नेपाली उपन्यासको पूर्वार्ध (१०९२ देखि २०३६ सम्म) का प्रमुख नेपाली उपन्यासकार र तिनका निर्धारित उपन्यास समावेश गरिएका छन् । यसैगरी तेस्रो एकाइमा आधुनिक नेपाली उपन्यासको उत्तरार्ध (१०३७ देखि अहिलेसम्म) का प्रमुख नेपाली उपन्यासकार र तिनका निर्धारित उपन्यास समावेश गरिएका छन् ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थीहरू निम्नलिखित कुराहरूमा सक्षम हुनेछन् :

- (क) उपन्यासको सैद्धान्तिक परिचय, परिभाषा र तत्त्वहरू बताउन,
- (ख) आधुनिक नेपाली उपन्यासको धारागत विकासप्रक्रिया र प्रवृत्तिको विवेचना गर्न,
- ग) आधुनिक नेपाली उपन्यासको पूर्वार्धका प्रमुख नेपाली उपन्यासकार र तिनका निर्धारित उपन्यासको विवेचना गर्न,
- घ) आधुनिक नेपाली उपन्यासको उत्तरार्धका प्रमुख उपन्यासकार र तिनका निर्धारित उपन्यासको विवेचना गर्न,
- (ङ) निर्धारित उपन्यासका विशिष्ट पङ्क्तिहरूको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्न ।

३. एकाइ विभाजन

एकाइ क) उपन्यास सिद्धान्त र आधुनिक नेपाली उपन्यासको विकासप्रक्रिया

एकाइ ख) आधुनिक नेपाली उपन्यासको पूर्वार्धका प्रमुख नेपाली उपन्यासकार तथा तिनका निर्धारित उपन्यासको विवेचना र विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या ।

एकाइ ग) आधुनिक नेपाली उपन्यासको उत्तरार्धका प्रमुख उपन्यासकार तथा तिनका निर्धारित उपन्यासको विवेचना र विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या ।

४. एकाइगत पाठ्यवस्तु विवरण

एकाइ क) उपन्यास सिद्धान्त र आधुनिक नेपाली उपन्यासको विकास प्रक्रिया

पाठघण्टा १६

क.१. उपन्यासको विधागत स्वरूप र परिभाषा

क.२. उपन्यासका तत्त्व

क.३. साहित्यका अन्य विधासँग उपन्यासको तुलना

क.४ आधुनिक नेपाली उपन्यासको विकास प्रक्रिया

अ) आधुनिक नेपाली उपन्यासको प्रवर्तन प्रक्रिया

आ) आधुनिक नेपाली उपन्यासको पूर्वार्ध (२०४६ अघि) र उत्तरार्ध (२०४६ पछि) का धारागत चरण र प्रमुख प्रतिमा

इ) आधुनिक नेपाली उपन्यासको पूर्वार्ध र उत्तरार्धका धारागत प्रवृत्ति

एकाइ ख) आधुनिक नेपाली उपन्यासको पूर्वार्धका प्रमुख नेपाली उपन्यासकार र तिनका निर्धारित उपन्यासको विवेचना

पाठघण्टा १६

ख.१. धच गोतामे र उनको 'धामका पाइला' उपन्यास

ख.२. गोविन्दबहादुर मल्ल गोठाले र उनको 'पल्लोघरको भ्याल' उपन्यास

ख.३. विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला र उनको 'नरेन्द्र दाइ' उपन्यास

ख.४. निर्धारित उपन्यासबाट विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या

एकाइ ग) आधुनिक नेपाली उपन्यासको उत्तरार्धका प्रमुख नेपाली उपन्यासकार र तिनका निर्धारित उपन्यासको विवेचना

पाठघण्टा १६

ख.१. पारिजात र उनको 'अनिदो पहाडसँगै' उपन्यास

ख.२. ध्रुवचन्द्र गौतम र उनको 'घुर्मी' उपन्यास

ख.३. नयन राज पाण्डे र उनको 'लू' उपन्यास

ख.४. निर्धारित उपन्यासबाट विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या

५. पाठ्य तथा पुस्तक

इन्द्रबहादुर राई, नेपाली उपन्यासका आधारहरू, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

1 ऋषिराज बराल, उपन्यासको सौन्दर्यशास्त्र, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

कृष्णचन्द्र सिंह प्रधान, नेपाली उपन्यास र उपन्यासकार, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

कृष्णहरि बराल र नेत्र एटम, उपन्यास सिद्धान्त र नेपाली उपन्यास, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल, नेपाली उपन्यासको इतिहास, नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठान, काठमाडौं ।

गोविन्दबहादुर मल्ल गोठाले, पल्लो घरको भ्याल, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

धच गोतामे, घामका पाइला, साभा प्रकाशन, ललितपुर २०३५ ।

ध्रुवचन्द्र गौतम, घुर्मी, ओरिएन्टल पब्लिकेसन, काठमाडौं ।

नयनराज पाण्डे, लू, साङ्ग्रिला बुक्स, काठमाडौं, २०६८ ।

9 पारिजात, अनिदो पहाडसँगै, नाथ पब्लिसिड हाउस दिल्ली, २०३९ (सन् १९८२) ।

रमेशप्रसाद भट्टराई, धच गोतामेको उपन्यासकारिता, हजुरको प्रकाशन, काठमाडौं, २०६४ ।

राजेन्द्र सुवेदी, नेपाली उपन्यास : परम्परा र प्रवृत्ति, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

राजेन्द्र सुवेदी, समसामयिकनेपाली उपन्यास, पाठ्यसामग्री पसल, काठमाडौं २०७० ।

विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला, नरेन्द्र दाइ, ललितपुर: साभा प्रकाशन ।

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
स्नातक ऐच्छिक नेपाली
आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य र महाकाव्य

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 122.2

सत्र : दोस्रो

तह: स्नातक

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

यस पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई खण्डकाव्य (लामो कवितासमेत) र महाकाव्यको सैद्धान्तिक परिचय तथा आधुनिक नेपाली कविताको विकासप्रक्रिया, धारा र प्रवृत्ति तथा प्रमुख नेपाली कविकाखण्डकाव्य (लामो कवितासमेत) र महाकाव्यसँग परिचित गराउने छ। यो पाठ्यांश तीनओटा एकाईमा विभाजित छ र यसको पहिलो एकाईमा खण्डकाव्य र महाकाव्यको सिद्धान्त प्रस्तुत गरी आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य र महाकाव्यको विकासप्रक्रिया समावेश गरिएको छ भने दोस्रो एकाईमा प्रमुख आधुनिक नेपाली खण्डकाव्यकार र तिनका निर्दिष्ट खण्डकाव्यको विधातात्त्विक विश्लेषण तथा तेस्रो एकाईमा महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा र सुलोचना महाकाव्यको विधातात्त्विक विश्लेषण समावेश गरिएको छ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थी निम्नलिखित ज्ञान र सिप प्राप्त गर्न सक्षम हुनेछन्:

- खण्डकाव्य, लामो कविता र महाकाव्यको सैद्धान्तिक स्वरूपको ज्ञान प्राप्त गर्न,
- आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य, लामो कविता र महाकाव्यको विकासप्रक्रिया, प्रमुख धारा र प्रवृत्तिको विवेचना गर्न,
- निर्दिष्ट कवि तथा खण्डकाव्य, लामो कविता र महाकाव्यकारका प्रवृत्तिको विवेचना गर्ने
- निर्दिष्ट खण्डकाव्य, लामो कविता र महाकाव्यको पठनबोध, आस्वादन विधातत्त्वका दृष्टिले र विवेचना गर्न,
- उपर्युक्त खण्डकाव्य, लामो कविता र महाकाव्यका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्न।

३. एकाई विभाजन

एकाई क) खण्डकाव्य-महाकाव्य सिद्धान्त र आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य र महाकाव्यको विकासप्रक्रिया

एकाई ख) प्रमुख आधुनिक नेपाली खण्डकाव्यकार र तिनका निर्दिष्ट खण्डकाव्यको विधातात्त्विक विश्लेषण

एकाई ग) महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाका महाकाव्यप्रवृत्ति र उनको सुलोचना महाकाव्यको विधातात्त्विक विश्लेषण।

४. एकाईगत पाठ्यांश विवरण

एकाई क) खण्डकाव्य र महाकाव्य सिद्धान्त र आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य र महाकाव्यको विकास प्रक्रिया

पा.घ. १२

क.१. खण्डकाव्य र महाकाव्यको विधागत स्वरूप र परिभाषा

क.२. खण्डकाव्य र महाकाव्यका संरचक तत्त्व

क.३. खण्डकाव्य र महाकाव्यको प्रकारगत वर्गीकरण (आकार, विषय र लयका आधारमा मात्र)

क.४. खण्डकाव्यको वैकल्पिक विधाका रूपमा लामो कविताको परिचय

क.५. आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य (प्रयोगवादी लामाकविता समेत) र महाकाव्यको विकासप्रक्रियाका धारागत चरणविभाजन

क.६. आधुनिक नेपाली खण्डकाव्य र महाकाव्यका धारागत प्रवृत्तिको विवेचना

एकाइ ख) प्रमुख आधुनिक खण्डकाव्यकार र तिनका निर्दिष्ट खण्डकाव्यको विधतात्विक विश्लेषण

ख.१. माधव घिमिरे र उनको 'पापिनी आमा' खण्डकाव्य

ख.२. मोहन कोइराला र उनको 'चोको पर्वत-१' लामो कविता

ख.३. दिनेश अधिकारी र उनको 'इन्द्रजात्रा' खण्डकाव्य

ख.४. निर्धारित खण्डकाव्य तथा लामो कविताका विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या

एकाइ ग) लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा र उनको महाकाव्यको विधतात्विक विश्लेषण

ग.१. महाकाव्यकार देवकोटाको परिचय र महाकाव्य प्रवृत्ति

ग.२. देवकोटाको सुलोचना महाकाव्यको विधतात्विक विश्लेषण

ग.३. सुलोचना महाकाव्यको विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या (सर्ग१-५)

५. पाठ्य तथा सन्दर्भ पुस्तक

लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, सुलोचना महाकाव्य, साभा प्रकाशन, ललितपुर।

माधव घिमिरे, पापिनी आमा (राजेश्वरीमा सङ्गृहीत), साभा प्रकाशन, ललितपुर, २०१७।

मोहन कोइराला, आज कसैलाई बिदागर्नु छ, कालचक्र नेपाल, काठमाडौं, २०६०।

दिनेश अधिकारी, इन्द्रजात्रा (वासुदेव त्रिपाठीको भूमिकासमेत), ललितपुर : साभा प्रकाशन, २०५१।

महादेव अवस्थी, आधुनिक नेपाली महाकाव्य र खण्डकाव्यविमर्श, इन्टलेक्चुअल बुक प्यालेस, काठमाडौं, २०६४।

कृष्ण गौतम, देवकोटाका प्रबन्धकाव्य, साभा प्रकाशन, ललितपुर, २०३८।

कुमार बहादुर जोशी, महाकवि देवकोटा र उनका महाकाव्य, साभा प्रकाशन, ललितपुर, २०३१।

प्रतापचन्द्र प्रधान, प्रतिनिधि आधुनिक लामा कविता, नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान, काठमाडौं।

राममणि रिसाल, नेपाली काव्य र कवि, साभा प्रकाशन, ललितपुर।

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
स्नातक ऐच्छिक नेपाली
भाषाविज्ञान र नेपाली भाषा

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 231.1

सत्र : तेस्रो

तह: स्नातक

क्रेडिट आवर : तीन (३)

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई भाषाको परिभाषा र विशेषता, भाषाविज्ञानको क्षेत्र, ध्वनिविज्ञान, रूप विज्ञान र अर्थविज्ञानसँग परिचित गराउने लक्ष्य निर्धारण गरेको छ । यस पाठ्यांशलाई चार एकाइमा विभाजन गरिएको छ । पहिलो एकाइमा भाषाको परिभाषा र विशेषता, दोस्रो एकाइमा ध्वनिविज्ञान र वर्णविज्ञान, तेस्रो एकाइमा रूप विज्ञान र वाक्य विज्ञान, चौथो एकाइमा अर्थविज्ञान तथा पाँचौँ एकाइमा सामान्य भाषाविज्ञानका प्रायोगिक पक्षको प्रयोगविधिका आधारमा कक्षा प्रस्तुति, अध्ययन पत्र लेखन जस्ता पक्ष समावेश गरिएको छ ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थी निम्नलिखित कुरामा सक्षम हुनेछन् :

- क. सामान्य भाषा विज्ञानको परिभाषा र विशेषता बताउन तथा भाषाविज्ञानका अध्ययनक्षेत्रको पहिचान गर्न,
- ग. ध्वनिअवयव पहिचान गरी भाषिक ध्वनिको वर्गीकरण गर्न तथा वर्ण र संवर्णको पहिचान गरी वर्णविश्लेषण गर्न,
- घ. रूपरचना र वाक्यरचनाको सैद्धान्तिक तथा प्रायोगिक ज्ञान प्राप्त गर्न, र

३. एकाइ विभाजन

एकाइ क) भाषाविज्ञानको परिचय

एकाइ ख) ध्वनिविज्ञान र वर्णविज्ञान

एकाइ ग) रूपविज्ञान र वाक्यविज्ञान

एकाइ घ) भाषापरिवार नेपाली भाषा

एकाइ ङ) भाषिक परिवर्तन र नेपाली भाषा

४. एकाइगत पाठ्यवस्तु विवरण

एकाइ क) भाषाविज्ञानको परिचय

पा. घ. ६

क.१. भाषा र भाषाविज्ञानको परिचय

क.२. भाषाका विशेषता र सञ्चारप्रणाली

क.३. भाषाविज्ञानका अध्ययनक्षेत्र

क.४. भाषाका भेदहरू: भौगोलिक, सामाजिक र प्रकार्यपरक

एकाइ ख) ध्वनिविज्ञान र वर्णविज्ञान

पाठ घण्टा-१४

ख.१ ध्वनिअवयव र तिनका कार्य

ख.२ व्यञ्जन तथा स्वरको वर्गीकरण र नेपाली मानस्वरको पहिचान

ख.३ वर्णविश्लेषणका आधारभूत पक्ष र प्रक्रिया

ख.४ वर्ण र संवर्ण तथा खण्डीय र खण्डेतर वर्ण

ख.५ वर्णविश्लेषणका सिद्धान्त: व्यतिरेकी वितरण र परिपूरक सिद्धान्त

एकाइ ग) रूपविज्ञान र वाक्यविज्ञान पाठघण्टा-१२

ग.१ रूप, संरूप, बद्ध रूप र मुक्त रूप

ग.२ पदावली र उपवाक्य संरचना

ग.३ वाक्य संरचना: सरल र जटिल

ग.४ सरल वाक्यका आन्तरिक र बाह्य संरचना

ग.५ वाक्यविश्लेषण: निकट-घटक विश्लेषण

एकाइ घ) भाषापरिवार र नेपाली भाषा

पाठघण्टा-१०

घ.१ संसारका प्रमुख भाषापरिवारको परिचय

घ.२ भारोपेली भाषापरिवारका शाखा र नेपाली भाषा

घ.३ नेपाली भाषाको उद्भव र विकास प्रक्रिया: प्राचीन, मध्यकालीन र आधुनिक नेपाली भाषा

घ.४ नेपालीका प्रमुख भाषिका

एकाइ ड) भाषिक परिवर्तन र नेपाली भाषा

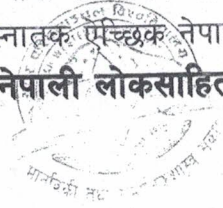
पाठघण्टा-६

- ड. १ ध्वनिपरिवर्तन : समीभवन, विषमीभवन, विपर्यास र लोप
ड. २ अर्थपरिवर्तन : अर्थविस्तार, अर्थसङ्कोच, अर्थोत्कर्ष र अर्थापकर्ष
ड. ३ व्याकरणिक परिवर्तन : सादृश्य र आगम

५. सन्दर्भसामग्री

- चूडामणि बन्धु, **भाषाविज्ञान**, ललितपुर, साभा प्रकाशन, २०५० ।
चूडामणिबन्धु, **नेपाली भाषाको उत्पत्ति**, साभा प्रकाशन, ललितपुर, २०४१ ।
टङ्कन्यौपाने, **भाषाविज्ञानको रूपरेखा**, नेपाल बुक डिपो, धरान, २०५१ ।
देवीप्रसाद गौतम चौलागाईं, **भाषाविज्ञान**, पाठ्य सामग्री पसल, काठमाडौं, २०६७ ।
प्रेमप्रसाद चौलागाईं, **भाषाविज्ञानको परम्परा र पद्धति**, ओरिएन्टल प्रकाशन, काठमाडौं, २०७९ ।
भोलानाथ तिवारी, **भाषाविज्ञान**, राधाकृष्ण प्रकाशन, दिल्ली, सन् १९७७ ।
मोहनराज शर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल, **आधुनिक भाषाविज्ञान**, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, काठमाडौं, २०६० ।
योगेन्द्रप्रसाद यादव र भीमनारायण रेग्मी, **भाषाविज्ञान**, न्यू हीरा बुक्स इन्टर प्राइजेज, काठमाडौं, २०५८ ।

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
स्नातक एकाइक नेपाली
नेपाली लोकसाहित्य

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 232.1

सत्र : तेस्रो

तह: स्नातक

क्रेडिट आवर: तीन (३)

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांशमा विद्यार्थीहरूलाई लोकसाहित्यको सैद्धान्तिक परिचयका साथै नेपाली लोकसाहित्यको विधागत परिचयात्मक ज्ञान प्रदान गर्ने र सोही आधारमा स्थानीय लोकसाहित्यका पाठको सङ्कलन गरी तिनको परिचय दिन सक्षम तुल्याउने लक्ष्य लिइएको छ । यसको पहिलो एकाइ लोकसाहित्यको सैद्धान्तिक परिचयसँग सम्बद्ध छ भने दोस्रो एकाइ नेपाली लोकगीत, लोकपद्य र लोकगाथाको, तेस्रो एकाइ लोककथा र लोकनाटकको तथा चौथो एकाइ नेपाली उखान, टुक्का एवं गाउँखाने कथाको परिचयात्मक अध्ययनसँग सम्बद्ध छन् । यसको पाँचौँ एकाइमा स्थानीय लोकसाहित्यका पाठसङ्कलन र अध्ययनसँग सम्बद्ध कक्षाप्रस्तुतिगत प्रायोगिक कार्यसमेत दिइएको छ ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थी निम्नलिखित कुरामा सक्षम हुनेछन् :

- क) लोकसाहित्यको परिचय दिई यसका तत्व र प्रकारबारे स्पष्ट पार्न,
- ख) नेपाली लोकगीत, लोकपद्य र लोकगाथाका प्रकार छुट्याई तिनको परिचय दिन,
- ग) नेपाली लोककथा र लोकनाटकका प्रकार छुट्याई तिनको परिचय दिन,
- घ) नेपाली उखान, टुक्का र गाउँखाने कथाको परिचय दिन,
- ङ) स्थानीय लोकजीवनमा प्रचलित लोकसाहित्यका विभिन्न विधासँग सम्बद्ध पाठ (सामग्री) सङ्कलन गरी तिनका विषयवस्तुगत सारांश, सन्देश, भाषा, लय आदिबारे कक्षाप्रस्तुति गर्न ।

३. एकाइ विभाजन

एकाइ क) लोकसाहित्यको परिचय

एकाइ ख) नेपाली लोकगीत, लोकपद्य र लोकगाथाको अध्ययन

एकाइ ग) नेपाली लोककथा र लोकनाटकको अध्ययन

एकाइ घ) नेपाली उखान, टुक्का र गाउँखाने कथाको अध्ययन

एकाइ ङ) कक्षा प्रस्तुति

Handwritten signature

४. एकाइगत पाठ्यवस्तु विवरण

एकाइ क) लोकसाहित्यको परिचय

पा. घ. ७

क.१ लोकसाहित्यको परिभाषा र विशेषता

क.२ लोकसाहित्यको विधागत वर्गीकरण

क.३ लोकसाहित्यका विधा (लोकगीत, लोकपद्य, लोकगाथा, लोककथा, लोकनाटक, उखान, टुक्का र गाउँखाने कथा)को पहिचान र तत्त्व

एकाइ ख) नेपाली लोकगीत, लोकपद्य र लोकगाथाको परिचयात्मक अध्ययन पा.घ. १०

ख.१ नेपाली लोकगीतका प्रकार (प्रार्थना गीत, संस्कार गीत, पर्व गीत, श्रमगीत, बाह्रमासे, डेउडा, दोहोरी, साँगिनी र चुड्का)को परिचय

ख.२ नेपाली लोकपद्य (सिलोक, दोहा, कवित्त)को परिचय

ख.३ नेपाली लोकगाथाका प्रमुख प्रकार (भारत, चैत, चाँचरी, कर्खा र सवाई) को परिचय

एकाइ ग) नेपाली लोककथा र लोकनाटकको परिचयात्मक अध्ययन पा.घ. १०

ग.१ नेपाली लोककथाका प्रमुख प्रकार (पौराणिक कथा, नीतिकथा र परीकथा)को परिचय

ग.२ नेपाली लोकनाटकका प्रमुख प्रकार (रामलीला, कृष्णलीला, बालन, सोरठी, घाटु र नचरी)को परिचय

एकाइ घ) नेपाली उखान, टुक्का र गाउँखाने कथाको परिचयात्मक अध्ययन पा.घ. ६

घ.१ नेपाली उखानको परिचय

घ.२ नेपाली टुक्काको परिचय

घ.२ नेपाली गाउँखाने कथाको परिचय

एकाइ ङ) कक्षा प्रस्तुति

पा.घ. १५

विद्यार्थीहरूलाई स्थानीय लोकजीवनमा प्रचलित लोकसाहित्यका विभिन्न विधासँग सम्बद्ध पाठ(सामग्री) सङ्कलन गर्न लगाउने र तिनका विषयवस्तुगत सारांश, सन्देश, भाषा, लय आदिबारे कक्षाप्रस्तुति गर्न लगाउने ।

५. सन्दर्भसामग्री

उपाध्याय, सवाई काव्यको सैद्धान्तिक परिचय, मीरा पौडेल, भ्रूपा, २०६७ । कपिलदेव लामिछाने, नेपाली लोकगाथाको अध्ययन, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर, २०६४ ।

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
स्नातक परिक्षक नेपाली
नेपाली लोकसाहित्य

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 232.1

सत्र : तेस्रो

तह: स्नातक

क्रेडिट आवर: तीन (३)

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांशमा विद्यार्थीहरूलाई लोकसाहित्यको सैद्धान्तिक परिचयका साथै नेपाली लोकसाहित्यको विधागत परिचयात्मक ज्ञान प्रदान गर्ने र सोही आधारमा स्थानीय लोकसाहित्यका पाठको सङ्कलन गरी तिनको परिचय दिन सक्षम तुल्याउने लक्ष्य लिइएको छ । यसको पहिलो एकाइ लोकसाहित्यको सैद्धान्तिक परिचयसँग सम्बद्ध छ भने दोस्रो एकाइ नेपाली लोकगीत, लोकपद्य र लोकगाथाको, तेस्रो एकाइ लोककथा र लोकनाटकको तथा चौथो एकाइ नेपाली उखान, टुक्का एवं गाउँखाने कथाको परिचयात्मक अध्ययनसँग सम्बद्ध छन् । यसको पाँचौँ एकाइमा स्थानीय लोकसाहित्यका पाठसङ्कलन र अध्ययनसँग सम्बद्ध कक्षाप्रस्तुतिगत प्रायोगिक कार्यसमेत दिइएको छ ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थी निम्नलिखित कुरामा सक्षम हुनेछन् :

- लोकसाहित्यको परिचय दिई यसका तत्व र प्रकारबारे स्पष्ट पार्न,
- नेपाली लोकगीत, लोकपद्य र लोकगाथाका प्रकार छुट्याई तिनको परिचय दिन,
- नेपाली लोककथा र लोकनाटकका प्रकार छुट्याई तिनको परिचय दिन,
- नेपाली उखान, टुक्का र गाउँखाने कथाको परिचय दिन,
- स्थानीय लोकजीवनमा प्रचलित लोकसाहित्यका विभिन्न विधासँग सम्बद्ध पाठ (सामग्री) सङ्कलन गरी तिनका विषयवस्तुगत सारांश, सन्देश, भाषा, लय आदिबारे कक्षाप्रस्तुति गर्न ।

३. एकाइ विभाजन

एकाइ क) लोकसाहित्यको परिचय

एकाइ ख) नेपाली लोकगीत, लोकपद्य र लोकगाथाको अध्ययन

एकाइ ग) नेपाली लोककथा र लोकनाटकको अध्ययन

एकाइ घ) नेपाली उखान, टुक्का र गाउँखाने कथाको अध्ययन

एकाइ ङ) कक्षा प्रस्तुति

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
स्नातक ऐच्छिक नेपाली

आधुनिक नेपाली निबन्ध र व्याख्यानतर अन्य विद्या

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 241.1

सत्र : चौथो

तह: स्नातक

क्रेडिट आवर: तीन (३)

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठघण्टा : ४५

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांश निबन्धको सैद्धान्तिक अध्ययनका साथै आधुनिक नेपाली निबन्धको विकासप्रक्रिया, प्रमुख स्रष्टाका प्रवृत्ति र तिनका निर्धारित निबन्धको विश्लेषण र विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्यासँग सम्बद्ध छ । यस पाठ्यांशको पहिलो एकाइ निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप र एकाइ दुई नेपाली निबन्धको विकास प्रक्रियासँग सम्बद्ध छ । त्यस्तै एकाइ तीन प्रमुख आधुनिक नेपाली निबन्धकार तथा तिनका निर्धारित निबन्धको विश्लेषण र निबन्धका विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्यासँग सम्बद्ध छ । चौथो एकाइमा साहित्यका अन्य गद्यविधासँग सम्बद्ध पाठ्यांश राखिएको छ ।

२. उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थी निम्नलिखित ज्ञान र सिप प्राप्त गर्न सक्षम हुनेछन् :

- क) निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूपबारे व्याख्या गर्न,
- ख) आधुनिकनेपाली निबन्धको विकासप्रक्रिया पहिल्याउँदै तिनका चरणगत धाराका प्रवृत्ति प्रस्ट्याउन,
- ग) प्रमुख निबन्धकारका प्रवृत्तिगत विशेषता ठम्याई तिनका निर्धारित निबन्धको विश्लेषणका साथै विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या गर्न ।
- घ) दैनिकी, संस्मरण र नियात्राजस्ता साहित्यका अन्य विद्याको आस्वादन र विश्लेषण गर्न ।

३. एकाइ विभाजन

- एकाइ क) निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप
- एकाइ ख) आधुनिक नेपाली निबन्धको विकास प्रक्रिया
- एकाइ ग) प्रमुख आधुनिक नेपाली निबन्धकार तथा तिनका निबन्धको विश्लेषण र सप्रसङ्ग व्याख्या
- एकाइ घ) साहित्यका अन्य विद्या: संस्मरण, नियात्रा, दैनिकीको अध्ययन

४. एकाइगत पाठ्यवस्तु विवरण

एकाइ क) निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप

पा. घ.१०

- क.१ निबन्धको परिभाषा र विधागत स्वरूप
- क.२ निबन्धका तत्त्व
- क.३ निबन्धका प्रकार (आत्मपरक र वस्तुपरक)
- क.४ साहित्यका अन्य विधा (दैनिकी, संस्मरण, नियात्रा)को परिचय

एकाइ ख) आधुनिक नेपाली निबन्धको विकास प्रक्रियापा. घ. १०

- ख.१ आधुनिक नेपाली निबन्धको पृष्ठभूमि
- ख.२ आधुनिक नेपाली निबन्धको विकासप्रक्रियाका धारागत चरण
- ख.३ साहित्यका अन्य विधा (दैनिकी, संस्मरण, नियात्रा)का विकासप्रक्रियाको परिचय

एकाइ ग) प्रमुख आधुनिक नेपाली निबन्धकार तथा तिनका निबन्धको विश्लेषण र सप्रसङ्ग व्याख्या

पा. घ.१५

- ग.१ लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा र उनको 'आषाढको पन्ध्र' निबन्ध
- ग.२ शङ्कर लामिछाने र उनको 'बिथोविन तिमि आऊ' निबन्ध
- ग.३ भैरव अर्याल र उनको 'आलु' निबन्ध
- ग.४ हृदयचन्द्रसिंह प्रधान र उनको 'मुसालाई वेद पढाउने धुनमा' निबन्ध
- ग.५ डी.पी. भण्डारी र उनको 'त्यो धर्ती त्यो आकाश' निबन्ध
- ग.६ शारदा शर्मा र उनको 'उत्तराधिकार' निबन्ध
- ग.७ ज्युवराज नयाँघरे र उनको 'अठार हजार जाबो' निबन्ध
- ग.८ उपर्युक्त निबन्धका विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या

एकाइ घ) साहित्यका अन्य विधा: संस्मरण, नियात्रा, दैनिकीको विश्लेषणपा. घ.१०

- घ.१ दैनिकीकार विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला र उनको 'जेलजर्नल'को २०१९/७/१५को दैनिकी
- घ.२ संस्मरणकार पारिजात र उनको एक 'चित्रमय सुरुआत' संस्मरण
- घ.३ नियात्राकार तारानाथ शर्मा र उनको 'वैकिनीका आँसुमा डुब्छ बयलपाटा' नियात्रा
- घ.४ नियात्राकार निर्मोही व्यास र उनको 'कर्णालीको तीरमा' नियात्रा

५. पाठ्य तथा सन्दर्भसामग्री

गोपीकृष्ण शर्मा, **नेपाली निबन्ध परिचय**, रत्न पुस्तक भण्डार, काठमाडौं, २०४४ ।

ज्ञानु अधिकारी, **आधुनिक नेपाली आत्मपरक निबन्धका प्रवृत्ति**, नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०७९ ।

डी.पी. भण्डारी, **त्यो घर्ती त्यो आकाश**, रैका पब्लिकेशन, काठमाडौं, २०६९ ।

तारानाथ शर्मा, (सम्पा.), **नेपाली निबन्धका पच्चीस वर्ष**, नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०३९ ।

प्रमोद प्रधान, **नेपाली निबन्धको इतिहास**, रत्न पुस्तक भण्डार, काठमाडौं, २०६६ ।

युवराज नयाँघरे, **एकहातको ताली**, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, काठमाडौं, २०६६ ।

राजेन्द्र सुवेदी, **स्रष्टा सृष्टि : द्रष्टा दृष्टि**, दोस्रो संस्क., साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर ।

राजेन्द्र सुवेदी र लक्ष्मणप्रसाद गौतम (सम्पा.), **रत्न बृहत् नेपाली समालोचना(सैद्धान्तिक खण्ड)**, : रत्न पुस्तक भण्डार, काठमाडौं, २०६९

राजेन्द्र सुवेदी र लक्ष्मणप्रसाद गौतम (सम्पा.), **रत्न बृहत् नेपाली समालोचना(प्रायोगिक खण्ड)**, रत्न पुस्तक भण्डार, काठमाडौं, २०६९

लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, **लक्ष्मी निबन्धसङ्ग्रह**, अठारौं संस्क., साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर, २०६७ ।

राजेन्द्र सुवेदी, (सम्पा.) **आधुनिक नेपाली निबन्ध र अन्य विधा (भाग-१)**, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर, २०६७ ।

शङ्कर लामिछाने, **शङ्कर लामिछानेका निबन्ध**, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर ।

विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला(२०५४), **जेल जर्नल**, ललितपुर : जगदम्बा प्रकाशन ।

शारदा शर्मा, **अग्निस्पर्श**, एकता प्रकाशन, काठमाडौं, २०६९ ।

हृदयचन्द्रसिंह प्रधान, **जुँगा** (तेस्रो संस्क.), साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर, २०५० ।

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय

स्नातक ऐच्छिक नेपाली
पूर्व आधुनिक नेपाली साहित्य

पाठ्यांशको सङ्केत: NEP 242.1

सत्र : चौथो

तह: स्नातक

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४५

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांशमा विद्यार्थीहरूमा पूर्वआधुनिक नेपाली साहित्यका लोकसाहित्यिक, अभिलेखीय र वाङ्मयिक पृष्ठभूमिका साथै प्राथमिक तथा माध्यमिक कालीन साहित्यका प्रमुख धारागत प्रवृत्ति एवं निर्धारित स्रष्टाका पाठहरूको आस्वादन र विश्लेषणक्षमताको विकास गराउने लक्ष्य लिइएको छ । यसको पहिलो एकाइ पूर्वआधुनिक नेपाली साहित्यको पृष्ठभूमिसँग, दोस्रो एकाइ नेपाली साहित्यको प्राथमिक कालसँग र तेस्रो एकाइ माध्यमिक कालीन साहित्यका धारा, स्रष्टा र तिनका रचनासँग सम्बद्ध छन् ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थीहरू निम्नलिखित कुरामा सक्षम हुनेछन् :

- (क) पूर्वआधुनिक नेपाली साहित्यका विभिन्न पृष्ठभूमिको परिचय दिन,
- (ख) नेपाली साहित्यको प्राथमिक कालीन धारा, प्रवृत्ति र निर्धारित रचनाको विवेचना गर्न,
- (ग) नेपाली साहित्यको माध्यमिक कालीन धारा, प्रवृत्ति र निर्धारित रचनाको विवेचना गर्न,
- (घ) निर्धारित रचनाका विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या गर्न ।

३. एकाइ विभाजन

- एकाइ क) पूर्वआधुनिक नेपाली साहित्यको पृष्ठभूमि
एकाइ ख) नेपाली साहित्यको प्राथमिक कालीन धारा र प्रवृत्ति
एकाइ ग) नेपाली साहित्यको माध्यमिक कालीन धारा र प्रवृत्ति

४. एकाइगत पाठ्यवस्तु विवरण

एकाइ क) पूर्वआधुनिक नेपाली साहित्यको पृष्ठभूमि

पा.घ. १०

- क.१ लोकसाहित्यिक पृष्ठभूमि
- क.२ अभिलेखीय पृष्ठभूमि
- क.३ वाङ्मय ग्रन्थगत पृष्ठभूमि
- क.४ पृष्ठभूमिका सन्दर्भमा निम्नलिखित पाठहरूको परिचयात्मक अध्ययन

अ) संस्कारगीत: सगुन

आ) पुण्य मल्लको ताम्रपत्र (१३९३)

इ) खण्डखाद्य

एकाइ ख) प्राथमिक कालीन नेपाली साहित्यको अध्ययन

पाठघण्टा १७

ख.१ प्राथमिक कालीन नेपाली साहित्यका प्रमुख धारा र प्रवृत्ति

ख.२ प्राथमिक कालका निम्नलिखित पद्यहरूको अध्ययन

अ) सुवानन्द दासको 'पृथ्वीनारायण शाह' कविता

आ) यदुनाथ पोखरेलको 'नेपालका वीर सिपाही' कविता

इ) गुमानी पन्तको 'फुटकर श्लोक'बाट सुरुका तीन श्लोक

ई) भानुभक्त आचार्यको 'रामायण'बाट रामको वनगमनसँग सम्बद्ध अंश

उ) वसन्त शर्माको 'श्रीकृष्ण चरित्र' को सुरुका १ देखि १५ श्लोक

ऊ) ज्ञानदिलदासको 'निर्गुण भजन'

ख.३ प्राथमिक कालका निम्नलिखित गद्यहरूको अध्ययन

अ) शक्तिवल्लभ अर्ज्यालको 'हास्यकदम्ब'

आ) 'मुन्सीका तीन आहान'

इ) भवानीदत्त पाण्डेको 'मुद्राराक्षस'

ई) 'जङ्गबहादुरको बेलायत यात्रा'

उ) 'दिव्योपदेश'

एकाइ (ग) माध्यमिक कालीन नेपाली साहित्यको अध्ययन

पाठघण्टा १७

ग.१ माध्यमिक कालीन नेपाली साहित्यका धारा र प्रवृत्ति

ग.२ माध्यमिक कालीन नेपाली साहित्यका निम्नलिखित पद्यहरूको अध्ययन

अ) मोतीराम भट्टको 'केही श्लोक'

आ) लक्ष्मीदत्त पन्तको 'दुई गजल'

इ) शम्भुप्रसाद दुङ्ग्यालको 'शकुन्तला' नाटकको चौथो अङ्कका पद्यहरू

ग.३ माध्यमिक कालीन नेपाली साहित्यका निम्नलिखित गद्यहरूको अध्ययन

अ) मोतीराम भट्टको 'कवि भानुभक्त आचार्यको जीवनचरित्र'

आ) गिरीशवल्लभ जोशीको वीरचरित्रको पहिलो अंश (सुरुदेखि १५ पृष्ठ)

इ) शम्भुप्रसाद दुङ्ग्यालको 'महेन्द्रमल्ली'

पाठ्य तथा सन्दर्भसामग्रीसूची

बालकृष्ण पोखरेल, (सम्पा.), पाँचसय वर्ष, साभ्ना प्रकाशन, ललितपुर ।

(शक्तिवल्लभ अर्ज्यालको 'हास्यकदम्ब', भवानीदत्त पाण्डेको 'मुद्राराक्षस', अज्ञातको 'मुन्सीका तीन आहान' र पृथ्वीनारायण शाहको 'दिव्योपदेश'का लागि)

रमा शर्मा, सम्पा., मोती ग्रन्थावली, राष्ट्रिय युवा सेवा कोष, काठमाडौं, २०४६ ।

गिरीशवल्लभ जोशी, **वीरचरित्र**, जगदम्बा प्रकाशन, ललितपुर, २०६० ।

ईश्वर बराल, (सम्पा.), **सयपत्री**, साभा प्रकाशन, ललितपुर । (शम्भुप्रसाद ढुङ्ग्यालको 'महेन्द्रमल्ली'का लागि ।

दयाराम श्रेष्ठ, (सम्पा.), **वीरकालीन कविता**, तेस्रो सस्क. साभा प्रकाशन, २०५७ ।

चूडामणि बन्धु, सम्पा. **नेपाली साहित्यको इतिहास (खण्ड एक)**, नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

शरदचन्द्र शर्मा भट्टराई, **नेपाली साहित्यको इतिहास** (माध्यमिक काल) का सम्बद्ध अंश, नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

शरदचन्द्र शर्मा भट्टराई, **माध्यमिक कालीन आख्यान**, नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।

घटराज भट्टराई, **माध्यमिक कालीन कवि र कविता**, नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, २०४५ ।

केदार वाशिष्ठ, **नेपाल विद्या**, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, काठमाडौं, २०७७ ।

मोहन खनाल, **नेपाली भाषाका हजार वर्ष**, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, काठमाडौं, २०६८ ।

दयाराम श्रेष्ठ र मोहनराज शर्मा, **नेपाली साहित्यको सङ्क्षिप्त इतिहास**, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

माधवप्रसाद पोखरेल र अन्य (सम्पा.), **जगदम्बा नेपाली साहित्यको बृहत् इतिहास**, (ठेली एक), जगदम्बा प्रकाशन, ललितपुर, २०७४ ।

माधवप्रसाद पोखरेल र अन्य (सम्पा.), **जगदम्बा नेपाली साहित्यको बृहत् इतिहास**, (ठेली दुई), जगदम्बा प्रकाशन, ललितपुर, २०७६ ।

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
बी.ए. एच्छिक नेपाली
आधुनिक नेपाली नाटक

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 351.1

सत्र : पाँचौं

तह:स्नातक

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई नाटक सिद्धान्त, आधुनिक नेपाली नाटकको विकास प्रक्रिया र प्रमुख नेपाली नाटककारका प्रवृत्ति तथा तिनका निर्दिष्ट नाटक सँग परिचित गराउने लक्ष्य निर्धारण गरेको छ। यस पाठ्यांशलाई तीन एकाइमा विभाजन गरिएको छ। पहिलो एकाइमा नाटक सिद्धान्त र आधुनिक नेपाली नाटकका विकास प्रक्रिया समावेश गरिएको छ भने दोस्रो एकाइमा आधुनिक नेपाली नाटकको पूर्वार्द्ध (२०३६ अघि)का प्रमुख नेपाली नाटककार र तिनका निर्दिष्ट नाटक समावेश गरिएका छन्। यसै गरी तेस्रो एकाइमा आधुनिक नेपाली नाटकको उत्तरार्द्ध (२०३६ पछि) का प्रमुख नेपाली नाटककार र तिनका निर्दिष्ट नाटक समावेश गरिएको छ।

२. उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको अध्ययन पश्चात् विद्यार्थी निम्नलिखित कुरामा सक्षम हुनेछन् :

- नाटकलाई परिभाषित गर्न र यसका तत्त्वहरूको निर्यौल गर्न,
- नाटकका आयामनत, विषयगत, धारागत र लयगत आधारमा वर्गीकरण गर्न,
- आधुनिक नेपाली नाटकको विकास प्रक्रियाका धारागत चरण र प्रवृत्तिको विवेचना गर्न,
- निर्धारित नाटककारका धारागत प्रवृत्तिको परिचय दिन,
- विधा तत्त्वका आधारमा निर्धारित नाटकको विश्लेषण गर्न,

Oh

च. निर्धारित नाटकका विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्न ।

३. एकाइ विभाजन

एकाइ क) नाट्य सिद्धान्त र आधुनिक नेपाली नाटकको विकास प्रक्रिया

एकाइ ख) आधुनिक नेपाली नाटकको पूर्वाद्धका प्रमुख नाटककार, तिनका निर्दिष्ट नाटकको विवेचना र विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या

एकाइ ग) आधुनिक नेपाली नाटकको उत्तराद्धका प्रमुख नाटककार र तिनका निर्दिष्ट नाटकको विवेचना र विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या

४. एकाइगत पाठ्यवस्तु विवरण

एकाइ क) नाट्य सिद्धान्त र आधुनिक नेपाली नाटकको विकास प्रक्रिया

पाठघण्टा १५

१) नाट्य सिद्धान्त

(क) नाटकको परिभाषा र विधागत स्वरूप

(ख) नाटकका आधारभूत तत्त्वहरू

(घ) नाटकको वर्गीकरण

(आयामगत: नाटक र लघुनाटक)

विषयवस्तुगत: सामाजिक, ऐतिहासिक, पौराणिक ।

धारागत: स्वच्छन्दतावादी, यथार्थवादी, प्रगतिवादी, अस्तित्ववादी-विसङ्गतिवादी र प्रयोगशील)

(२) आधुनिकनेपाली नाटकको विकासप्रक्रिया

(क) आधुनिक नेपाली नाटक र लघुनाटकको प्रवर्तन प्रक्रिया

(ख) आधुनिक नेपाली नाटक र लघुनाटकको पूर्वाद्ध (२०३६ अघि) का धारागत चरण र तिनका प्रमुख प्रवृत्ति

Handwritten signature

(ग) आधुनिक नेपाली नाटक र लघुनाटकको उत्तरार्द्ध (२०३६ पछि) का धारागत चरण र तिनका प्रमुख प्रवृत्ति

एकाइ ख) आधुनिक नेपाली नाटकको पूर्वार्द्धका प्रमुख नाटककार, तिनका निर्दिष्ट नाटकको विवेचना र विशिष्ट पङ्क्तिको व्याख्या

पाठघण्टा १५

१. नाटककार बालकृष्ण सम र उनको 'अमरसिंह' नाटक
२. नाटककार भीमनिधि तिवारी र उनको 'टीका' लघुनाटक
३. नाटककार गोपालप्रसाद रिमाल र उनको 'मसान' नाटक
४. नाटककार हृदयचन्द्रसिंह प्रधान र उनको 'गङ्गालालको चिता' लघुनाटक
५. नाटककार गोविन्दबहादुर मल्लगोठाले र उनको 'म कसरी हाँछु' लघुनाटक
६. 'अमरसिंह', 'मसान' र 'म कसरी हाँछु' का विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

एकाइ ग) आधुनिकनेपाली नाटकको उत्तरार्द्धका प्रमुख नाटककार र तिनका नाट्य कृति

पाठघण्टा १५

१. नाटककार विजयमल्ल र उनको 'भूलैभूलको यथार्थ' लघुनाटक
२. नाटककार माधव घिमिरे र उनको 'देउकी' गीतिनाटक
३. नाटककार रमेशविकल र 'आमाओ मेरी आमा' रेडियोनाटक
४. नाटककार मोहनराजशर्मा र उनको 'जेमन्त' लघुनाटक
५. नाटककार अशेषमल्ल र उनको 'हामीवसन्तखोजिरहेछौं' सडकनाटक
६. नाटककार सरुभक्त र उनको 'मलामी' लघुनाटक,
६. 'भूलैभूलको यथार्थ', 'देउकी' र 'हामी वसन्त खोजि रहेछौं'का विशिष्ट पङ्क्तिको सप्रसङ्ग व्याख्या

Ph.

५. पाठ्य तथा सन्दर्भपुस्तक

अशेषमल्ल, हामी वसन्त खोजि रहेछौं, (सडकदेखि सडक सम्म नाटक सङ्ग्रहमा सङ्गृहित),

साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

अशेषमल्ल, सडक नाटक : सिद्धान्त, सिर्जना र प्रस्तुति, एकता पब्लिकेसन्स, काठमाडौं ।

गोपालप्रसाद रिमाल, मसान, साभाप्रकाशन, ललितपुर ।

गोविन्दबहादुर मल्लगोठाले, म कसरी हाँछु, साभाप्रकाशन, ललितपुर ।

बालकृष्ण सम, अमरसिंह, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

माधव घिमिरे, देउकी, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

मोहनराजशर्मा, जेमन्त, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

रमेशविकल, 'आमाओ मेरी आमा;(रेडियोनाटक)मिमिरे, अङ्क ३२, २०३८ ।

रामचन्द्र पोखरेल, नेपाली नाटक : सिद्धान्त र समीक्षा, काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।

विजयमल्ल, भूलैभूलको यथार्थ, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

व्रतराजआचार्य, आधुनिक नेपाली नाटक, ललितपुर: साभाप्रकाशन ।

सरुभक्त, 'मलामी', समकालीन साहित्य, पूर्णाङ्क २८, २०५४ ।

हृदयचन्द्रसिंह प्रधान, गङ्गालालको चिता, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

Handwritten signature

सुदूरपश्चिमाविश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
बी.ए. ऐच्छिक नेपाली
पूर्वीय साहित्य सिद्धान्त

पाठ्यांशको सङ्केत: NEP 352.1

सत्र : पाँचौं

तह:स्नातक

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई पूर्वीय काव्यशास्त्रका विभिन्न सिद्धान्त एवं तिनका प्रमुख मान्यता सँग परिचित गराउने लक्ष्य निर्धारण गरेको छ । यस पाठ्यांशलाई तीन एकाइमा विभाजन गरिएको छ । पहिलो एकाइमा पूर्वीय काव्यतत्त्वको परिचय, दोस्रो एकाइमा रस र ध्वनि सिद्धान्त र तेस्रो एकाइमा अलङ्कार, रीति र वक्रोक्ति सिद्धान्त समावेश गरिएको छ ।

२. उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको अध्ययन पश्चात् विद्यार्थी निम्नलिखित कुरामा सक्षम हुनेछन् :

क) पूर्वीय काव्यशास्त्रमा उपलब्ध साहित्यको परिभाषा दिन

ख) काव्यहेतु, काव्यप्रयोजन र शब्दशक्तिको परिचय दिन

ग) काव्यको वर्गीकरण गर्न

घ) रससिद्धान्तका आधारमा रससामग्री तथा रसका प्रकारको परिचय दिई रसको अभिव्यक्ति सम्बन्धी मान्यताको विवेचना गर्न

ङ) ध्वनिलाई परिभाषित गरी यसको वर्गीकरण गर्न

च) अलङ्कार, रीति र वक्रोक्तिलाई परिभाषित गरी यिनका प्रमुख प्रकारको परिचय दिन ।

३. एकाइविभाजन

एकाइ क. : पूर्वीय काव्यतत्त्वको परिचय

एकाइ ख. : रस र ध्वनिसिद्धान्त

एकाइ ग. : अलङ्कार, रीति र वक्रोक्ति सिद्धान्त

४. एकाइगत पाठ्यवस्तु विवरण

एकाइ क. : पूर्वीय काव्यतत्त्वको परिचय

पूर्णाङ्क : ७.५, पाठ घण्टा : १६

Handwritten signature

१. काव्य र साहित्य सम्बन्धी पूर्वीय अवधारणा
२. भामह, वामन, कुन्तक, मम्मट र विश्वनाथ र जगन्नाथका काव्य सम्बन्धी परिभाषा
३. काव्यहेतु (प्रतिभा, व्युत्पत्ति र अभ्यास) र काव्यप्रयोजन
४. शब्दशक्ति: अभिधा, लक्षणा र व्यञ्जनाको परिचय
५. काव्यको वर्गीकरण: श्रव्य र दृश्य (भामह र विश्वनाथको वर्गीकरण)

एकाइ ख. : रस र ध्वनिसिद्धान्त पूर्णाङ्क : ७.५ र पाठ घण्टा : १६

१. काव्यको मूलतत्त्व (आत्मा)का रूपमा रसको चिनारी
२. रससामग्री : विभाव, अनुभाव र व्यभिचारी भावको परिचय
३. रसका प्रकार: नवरस र तिनका स्थायीभावको चिनारी
४. रसनिष्पत्ति: साधारणीकरणको प्रक्रिया र रसाभिव्यक्ति (भुक्तिवादी र अभिव्यक्तिवादी सन्दर्भ)
५. काव्यको मूलतत्त्वका रूपमा ध्वनिको परिचय र परिभाषा
६. ध्वनिकाप्रकार : वस्तुध्वनि, अलङ्कार ध्वनि र रसध्वनि ।

एकाइ ग. : अलङ्कार, रीति र वक्रोक्ति सिद्धान्त

पूर्णाङ्क : ७.५, पाठ घण्टा : १६

१. काव्यको मूलतत्त्व (आत्मा)का रूपमा अलङ्कारको परिचय
२. अलङ्कारको वर्गीकरण : शब्दालङ्कार र अर्थालङ्कार
३. प्रमुख शब्दालङ्कारको परिचय : वृत्यानुप्रास, अन्त्यानुप्रास र यमकका लक्षण र उदाहरण
४. प्रमुख अर्थालङ्कारको परिचय : उपमा, उत्प्रेक्षा, रूपक, दृष्टान्त, अतिशयोक्ति र स्वभावोक्तिका लक्षण र उदाहरण
५. काव्यको मूलतत्त्व (आत्मा)का रूपमा रीतिको परिचय
६. वैदर्भी, पाञ्चाली र गौडी रीतिको लक्षण र उदाहरण
७. माधुर्य, प्रसाद र ओज गुणको लक्षण र उदाहरण
८. वक्रोक्तिको परिचय तथा वर्णवक्रता र पदवक्रताको लक्षण र उदाहरण ।

४. सहायक पाठ्यसामग्री

- केशवप्रसाद उपाध्याय, *पूर्वीय साहित्य सिद्धान्त*, काठमाडौं : साभाप्रकाशन ।
 गोविन्दप्रसाद भट्टराई, *पूर्वीय काव्यसिद्धान्त*, काठमाडौं : नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान ।
 मोहनहिमांशु थापा, *साहित्य परिचय*, ललितपुर: साभाप्रकाशन ।

Handwritten signature or mark.

विष्णुप्रसाद पौड्याल, संस्कृत काव्यशास्त्र, काठमाडौं : भुँडीपुराण प्रकाशन ।
सोमनाथ सिग्दाल, साहित्यप्रदीप, ललितपुर : साभाप्रकाशन ।

Dr.

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
बी.ए. ऐच्छिक नेपाली

पाश्चात्य साहित्यका प्रमुख वाद र प्रणाली

पाठ्यांशको सङ्केत : **NEP 361.1**

पूर्णाङ्क : १००

सत्र : छैटौं

उत्तीर्णाङ्क : ४५

तह: स्नातक

जम्मा पाठघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

यस पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई पाश्चात्य समालोचनाका प्रमुख वाद तथा प्रणाली (पद्धति)हरूको सैद्धान्तिक ज्ञान दिई तत्सम्बन्धी प्रायोगिक कार्यको अभ्यास गराउने उद्देश्य राखेको छ। यस पाठ्यांशलाई चार ओटा एकाइमा विभाजन गरिएको छ। यसका पहिलो र दोस्रो एकाइमा पाश्चात्य साहित्यका प्रमुख वाद तथा तेस्रो र चौथो एकाइमा पाश्चात्य साहित्यका प्रमुख समालोचना प्रणालीको परिचय र आधारभूत मान्यता समावेश गरिएको छ।

२. उद्देश्य

प्रस्तुत पाठ्यांशको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थी निम्नलिखित कुरामा सक्षम हुनेछन् :

- क. पाश्चात्य प्रमुख वादहरूका बारेमा आधारभूत सैद्धान्तिक परिचय दिन
- ख. पाश्चात्य प्रमुख समालोचना प्रणालीहरूका आधारभूत मान्यताको परिचय दिन
- ग. कृति/सृजनामा अन्तरनिहित वादहरूको पहिचान गरी विवेचना गर्न
- घ. निर्धारित वाद तथा प्रणालीहरूका केन्द्रीयतामा कृति/रचनाको विवेचना गर्न
- ङ. निर्धारित समालोचना प्रणालीहरूका आधारमा नेपाली साहित्यका विभिन्न कृतिको समालोचना गर्न।

३. मनोविज्ञानपरक समालोचना : परिचय, फ्रायड, एडलर र युङ्गका मनोविज्ञानसम्बन्धी आधारभूत मान्यता
४. उपर्युक्त प्रणालीका आधारमा साहित्यिक कृतिको विवेचनाको अभ्यास

एकाइ घ : पाश्चात्य साहित्यका प्रमुख समालोचना प्रणाली (२) पूर्णाङ्क : १० पाठ्य घण्टा : १२

१. रूपपरक समालोचना : रुसी रूपवाद, चेक संरचनावादका आधारभूत मान्यता
२. शैलीवैज्ञानिक समालोचना : परिचय, आधारभूत मान्यता
३. पाठपरक तथा पाठक प्रतिक्रियापरक समालोचनाका आधारभूत मान्यता
४. उपर्युक्त प्रणालीका आधारमा साहित्यिक कृतिको विवेचनाको अभ्यास

४. प्रमुख सन्दर्भसामग्री

कुमारबहादुर जोशी, **पाश्चात्य साहित्यका प्रमुख वाद**, पाँचौं संस्क., साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

ज्ञानु अधिकारी, **पाश्चात्य साहित्य : इतिहास, प्रतिभा र प्रवृत्ति**, दीक्षान्त प्रकाशन, काठमाडौं ।

ताराकान्त पण्डेय, **प्रगतिवाद र कविता**, शीला योगी, काठमाडौं ।

मोहनराज शर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्, **पूर्वीय र पाश्चात्य साहित्यसिद्धान्त**, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, काठमाडौं, २०६२ ।

लक्ष्मणप्रसाद गौतम, **नेपाली साहित्यमा उत्तरआधुनिक समालोचना**, दोस्रो संस्क., ओरिएन्टल पब्लिकेसन, काठमाडौं, २०७० ।

वासुदेव त्रिपाठी, **पाश्चात्य साहित्यको सैद्धान्तिक परम्परा-भाग-२**, साभा प्रकाशन, ललितपुर, २०४८ ।

(Handwritten signature)

३. मनोविज्ञानपरक समालोचना : परिचय, फ्रायड, एडलर र युङ्गका मनोविज्ञानसम्बन्धी आधारभूत मान्यता
४. उपर्युक्त प्रणालीका आधारमा साहित्यिक कृतिको विवेचनाको अभ्यास

एकाइ घ : पाश्चात्य साहित्यका प्रमुख समालोचना प्रणाली (२) पूर्णाङ्क : १० पाठ्य घण्टा : १२

१. रूपपरक समालोचना : रुसी रूपवाद, चेक संरचनावादका आधारभूत मान्यता
२. शैलीवैज्ञानिक समालोचना : परिचय, आधारभूत मान्यता
३. पाठपरक तथा पाठक प्रतिक्रियापरक समालोचनाका आधारभूत मान्यता
४. उपर्युक्त प्रणालीका आधारमा साहित्यिक कृतिको विवेचनाको अभ्यास

४. प्रमुख सन्दर्भसामग्री

- कुमारबहादुर जोशी, **पाश्चात्य साहित्यका प्रमुख वाद**, पाँचौँ संस्क., साभा प्रकाशन, ललितपुर ।
- जानु अधिकारी, **पाश्चात्य साहित्य : इतिहास, प्रतिभा र प्रवृत्ति**, दीक्षान्त प्रकाशन, काठमाडौँ ।
- ताराकान्त पण्डेय, **प्रगतिवाद र कविता**, शीला योगी, काठमाडौँ ।
- मोहनराज शर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्, **पूर्वीय र पाश्चात्य साहित्यसिद्धान्त**, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, काठमाडौँ, २०६२ ।
- लक्ष्मणप्रसाद गौतम, **नेपाली साहित्यमा उत्तरवाधुनिक समालोचना**, दोस्रो संस्क., ओरिएन्टल पब्लिकेसन, काठमाडौँ, २०७० ।
- वासुदेव त्रिपाठी, **पाश्चात्य साहित्यको सैद्धान्तिक परम्परा-भाग-२**, साभा प्रकाशन, ललितपुर, २०४८ ।

Shi

सुदूर पश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
बी.ए. ऐच्छिक नेपाली
नेपाली समालोचना

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 362.1

सत्र : छैटौं

तह: स्नातक

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

यस पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई समालोचनाको सामान्य सैद्धान्तिक ज्ञान दिई नेपाली समालोचनाको विकासप्रक्रियाका बारेमा जानकारी दिने र प्रमुख नेपाली समालोचकहरूको प्रवृत्तिगत परिचय दिने उद्देश्य राखेको छ । यस पाठ्यांशलाई चारओटा एकाइहरूमा विभाजन गरिएको छ । यसको पहिलो एकाइमा समालोचनाको सैद्धान्तिक स्वरूप र नेपाली समालोचनाको विकासप्रक्रिया रहेको छ भने दोस्रो तथा तेस्रो एकाइमा नेपालीका प्रमुख समालोचक र तिनका समालोचना प्रवृत्ति पाठ्यवस्तु रहेको छ । यसबाट विद्यार्थीहरूले समालोचना लेखनको सिप आर्जन गर्ने अपेक्षा राखिएको छ ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थीहरू निम्नलिखित कुरामा सक्षम हुनेछन् :

- समालोचनाको आधारभूत सैद्धान्तिक स्वरूपबारे बताउन
- नेपाली समालोचनाको विकासप्रक्रियाका प्रमुख चरणहरूको पहिचान गरी चरणगत प्रवृत्तिको व्याख्या गर्न
- निर्धारित नेपाली समालोचकका प्रमुख प्रवृत्तिको विवेचनाका साथै तिनका निर्धारित पाठको पठनबोध गर्न,

Dr.

३. एकाइ विभाजन

- एकाइ क. - समालोचनाको सैद्धान्तिक स्वरूप र नेपाली समालोचनाको विकासप्रक्रिया
एकाइ ख. - प्रमुख नेपाली समालोचक र तिनका प्रवृत्ति तथा निर्धारित पाठको पठनबोध(१)
एकाइ ग. - प्रमुख नेपाली समालोचक र तिनका प्रवृत्ति तथा निर्धारित पाठको पठनबोध(२)

४. एकाइगत पाठ्यवस्तु विवरण

एकाइ क. समालोचनाको सैद्धान्तिक स्वरूप र नेपाली समालोचनाको विकासप्रक्रिया

पूर्णाङ्क : ५ पाठ्य घण्टा : १६

१. समालोचनाको विधागत स्वरूप र परिभाषा
२. समालोचनाका तत्त्व : संरचना, अन्तर्वस्तु र भाषाशैली
३. समालोचनाका प्रकार : सैद्धान्तिक र व्यावहारिक (प्रायोगिक)
४. नेपाली समालोचनाका विकासप्रक्रिया र चरणगत प्रमुख प्रवृत्ति
 - आधुनिक नेपाली समालोचनाको पृष्ठभूमि (मोतीराम भट्टदेखि आधुनिक नेपाली समालोचनाको प्रवर्तनसम्म)
 - आधुनिक नेपाली समालोचनाको चरण विभाजन
 - आधुनिक नेपाली समालोचनाका चरणगत प्रवृत्ति

एकाइ ख. प्रमुख नेपाली समालोचक र तिनका प्रवृत्ति तथा निर्धारित पाठको पठनबोध(१)

पूर्णाङ्क : ७

पाठ्यघण्टा : १६

१. रामकृष्ण शर्माका समालोचना प्रवृत्ति र उनको 'टाक्सिएको नेपाली कविता' समालोचनाको पठनबोध
२. ईश्वर बरालका समालोचना प्रवृत्ति र उनको 'नेपाली नाटक औ रङ्गमञ्चका दृष्टिले प्रेमपिण्ड' समालोचनाको पठनबोध
३. यदुनाथ खनालका समालोचना प्रवृत्ति र उनको 'बौद्धिकताको प्रयोग : आगो र पानी' समालोचनाको पठनबोध

(Handwritten signature)

४. तारानाथ शर्माका समालोचना प्रवृत्ति र उनको 'आधुनिक नेपाली नाटक' समालोचनाको पठनबोध

एकाइ ग. प्रमुख नेपाली समालोचक र तिनका प्रवृत्ति तथा निर्धारित पाठको पठनबोध (२)

पूर्णाङ्क : ७

पाठ्यघण्टा : १६

१. वासुदेव त्रिपाठीका समालोचना प्रवृत्ति र उनको 'समालोचनाका स्वरूप र आदर्श' समालोचनाको पठनबोध
२. मोहनराज शर्माका समालोचना प्रवृत्ति र उनको 'नेपाली समसामयिक नेपाली कविता' समालोचनाको पठनबोध
३. गोविन्द भट्टका समालोचना प्रवृत्ति र उनको 'सिंहदरबारभित्र चहार्दा' समालोचनाको पठनबोध
४. दयाराम श्रेष्ठका समालोचना प्रवृत्ति र उनको 'गोविन्दबहादुर मल्ल गोठाले : यौनविषयका विलक्षण मनोवैज्ञानिक कथाकार' समालोचनाको पठनबोध
५. जयराज पन्तका समालोचना प्रवृत्ति र उनको 'सगुन र फागको महत्त्व र उपयोगिता' समालोचनाको पठनबोध

५. प्रमुख पाठ्य तथा सन्दर्भसामग्री

एकनारायण पौड्याल, आधुनिक नेपाली समालोचनको इतिहास, विमर्श नेपाल, चितवन ।

कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान (सम्पा.), साभ्का समालोचना, साभ्का प्रकाशन, ललितपुर ।

घनश्याम, कँडेल, नेपाली समालोचना, साभ्का प्रकाशन, ललितपुर ।

जयराज पन्त, अँजुलीभरि सगुन पोल्टाभरि फाग, नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान, काठमाडौं ।

ज्ञानु अधिकारी, नेपाली नारी समालोचना : परम्परा, प्रवृत्ति र विश्लेषण, काठमाडौं: पैरवी प्रकाशन, काठमाडौं ।

ताराकान्त पाण्डेय र जगदीशचन्द्र भण्डारी (सम्पा.), प्रतिनिधि नेपाली समालोचना, विवेक सिर्जनशील प्रकाशन, काठमाडौं ।

नरेन्द्र चापागाईं र दधिराज सुवेदी, सम्पा. काव्यसमालोचना, पूर्वाञ्चल साहित्य प्रतिष्ठान, विराटनगर ।

रविलाल अधिकारी, नेपाली समालोचना, पोखरा : लेकाली प्रकाशन ।

Am

राजेन्द्र सुवेदी, नेपाली समालोचना : परम्परा र प्रवृत्ति, दोस्रो संस्करण, पाठ्यसामग्री प्रकाशन,
काठमाडौं, २०६८।

राजेन्द्र सुवेदी र लक्ष्मणप्रसाद गौतम, सम्पा. रत्न बृहत् नेपाली समालोचना- (प्रायोगिक खण्ड), रत्न
पुस्तक भण्डार, काठमाडौं ।

लक्ष्मणप्रसाद गौतम, नेपाली साहित्यमा उत्तरआधुनिक समालोचना, दोस्रो संस्करण, ओरिएन्टल
पब्लिकेसन, काठमाडौं, २०७० ।

वासुदेव त्रिपाठी, साहित्यसिद्धान्त : शोध तथा सृजनविधि, पाठ्यसामग्री प्रकाशन, काठमाडौं : ।

Dr.

सुदूरपश्चिमाञ्चल विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्रसङ्काय
बी.ए. एचि.क. नेपाली
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र
शोधविधि र प्राज्ञिक लेखन

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 471.1

सत्र : सातौं

तह:स्नातक

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

यस पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई शोधविधि तथा प्राज्ञिक लेखन सम्बन्धी सैद्धान्तिक ज्ञान दिई नेपाली भाषा, साहित्य र लोकसाहित्य सँग सम्बद्ध शोधकार्यका बारेमा आधारभूत जानकारी दिने र प्राज्ञिक लेखनको परिचय दिनुका साथै शोधलेखन सम्बन्धी सिप विकास गराउने उद्देश्य राखेको छ । यस पाठ्यांशलाई चारओटा एकाइहरूमा विभाजन गरिएको छ । यसको पहिलो एकाइमा शोधको आधारभूत सिद्धान्त र शोधप्रक्रिया, दोस्रो एकाइमा शोधविधि, तेस्रो एकाइमा शोधप्रस्ताव तथा शोध प्रतिवेदनको स्वरूप र प्रस्तुति एवं चौथो एकाइमा प्राज्ञिक लेखन सम्बद्ध पाठ्यवस्तु समावेश गरिएको छ ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययन पश्चात् विद्यार्थीहरू निम्नलिखित कार्य गर्न सक्षम हुनेछन् :

- शोधका आधारभूत सैद्धान्तिक स्वरूपको परिचय दिनुका साथै शोधप्रक्रिया माथि प्रकाश पार्न,
- शोधविधिको परम्परागत र वैज्ञानिक विधिको स्पष्ट पार्न
- शोध प्रतिवेदनलाई सङ्गठित गरी लेखन र प्रस्तुति गर्न,
- प्राज्ञिक लेखनका अनुशासनमा रही विभिन्न स्वरूपका प्राज्ञिक लेखन गर्न ।

३. एकाइविभाजन

एकाइ एक : शोधको आधारभूत सिद्धान्त र शोधप्रक्रिया

एकाइ दुई : शोधविधि

एकाइ तीन : शोध प्रस्ताव तथा शोध प्रतिवेदनको स्वरूप र प्रस्तुति

(Handwritten signature)

एकाइ चार : प्राज्ञिक लेखन

४. एकाइगत पाठ्यवस्तु विवरण

एकाइ एक : शोधको आधारभूत सिद्धान्त र शोध प्रक्रिया पाठ्य घण्टा : ०८

१. शोधको अर्थ, परिभाषा र विशेषता
२. शोधका प्रकार
३. शोध प्रक्रियाका मुख्य चरण
 - (क) शीर्षक चयन
 - (ख) शोधप्रस्ताव लेखन
 - (ग) सामग्री सङ्कलन, व्यवस्थापन, अध्ययन र विश्लेषण
 - (घ) प्रतिवेदन लेखन र प्रस्तुति

४. शोधशीर्षक

- (क) उपयुक्त शोध शीर्षकका गुण र विशेषता
- (क) भाषा, साहित्य र लोकसाहित्यिक शोधमा शीर्षक चयनका प्रमुख आधार

एकाइदुई : शोधविधि

पाठ्य घण्टा : १०

१. शोधविधिको परिचय र प्रकार
 - (क) परम्परित विधि : आगमनात्मक विधि र निगमनात्मक विधि
 - (ख) वैज्ञानिक विधि: वर्णनात्मक, विश्लेषणात्मक, क्षेत्रीय, ऐतिहासिक, तुलनात्मक र प्रयोगात्मक विधि
२. सामग्री (तथ्य/तथ्याङ्क) सङ्कलन विधि
 - (क) सामग्री सङ्कलनका स्रोत र प्रकार : प्राथमिक र द्वितीयक ।
 - (ख) सामग्री सङ्कलनका पद्धति : समष्टि, सोद्देश्य र यादृच्छिक ।
३. सामग्री सङ्कलनकालागि प्रयोग गरिने उपकरणहरूको निर्माण र प्रयोग :

(प्रश्नावली, अन्तर्वार्ता, समूह छलफल, अवलोकन)

Om

४. सामग्रीको अर्थापनविधि :

(आगमनविधि, निगमनविधि, वर्णनात्मक र कालक्रमिकविधि, तुलनात्मकविधि, विश्लेषणात्मक विधि)

एकाइतीन : शोध प्रस्ताव तथा शोध प्रतिवेदनको स्वरूप र प्रस्तुति

पाठ्य घण्टा : १५

१. शोधप्रस्ताव

(क) शोध प्रस्तावको परिचय

(ख) शोध प्रस्तावका प्रमुख अङ्गहरू

(अ) शोधशीर्षक

(आ) विषय परिचय

(इ) समस्या कथन

(ई) उद्देश्य

(उ) पूर्वकार्यको समीक्षा

(ऊ) शोधको औचित्य र महत्त्व

(ए) शोधको सीमाङ्कन

(ऐ) शोधविधि : सामग्रीसङ्कलन, सैद्धान्तिक आधार, अर्थापनपद्धति/ढाँचा

(ओ) शोधपत्रको रूपरेखा

(औ) सन्दर्भसामग्री

२. शोधप्रतिवेदनको सङ्गठन

अग्रभाग : मुखपृष्ठ, सिफारिसपत्र, स्वीकृतिपत्र, कृतज्ञताज्ञापन, शोधसार, विषयसूची, तालिका, नक्सा, चित्र र आरेखसूची, चिन्ह र सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची ।

मूलभाग : अध्याययोजना, शीर्षक उपशीर्षक योजना, अनुच्छेद योजना, उद्धरण र सन्दर्भाङ्कन ।

पश्चभाग : परिशिष्टरसन्दर्भ सामग्रीसूची ।

३. शोधप्रतिवेदनको भाषाशैली, कम्प्युटर टङ्कण, शुद्धीकरण, गाताबन्दी र प्रस्तुति एवं प्रतिरक्षा ।

एकाइचार : प्राज्ञिक लेखन

पाठ्य घण्टा : १५

१. प्राज्ञिक लेखनको परिचय : सामान्य, अनौपचारिक तथासिर्जनात्मकलेखनका व्यतिरेकमा प्राज्ञिक लेखनकोस्वरूप र विशेषता

Handwritten signature

२. प्राज्ञिक लेखनकाप्रकार : पुस्तक समीक्षा, अनुसन्धानमूलक लेख, आवधिकपत्र (टर्म पेपर), लघुशोधपत्र, शोधपत्रतथाशोधप्रबन्ध लेखन ।
३. प्राज्ञिक लेखनकातत्त्व: दावी, तर्क, प्रमाण, कार्य-कार्यकारण सम्बन्ध, उद्धरण (अरुकाअभिमत) को उपयोग, तथ्य र तथ्याङ्कको उपयोग, वस्तुविष्ट भाषा, व्याख्या-विश्लेषण, निष्कर्षण तथा सन्दर्भन ।
४. प्राज्ञिक लेखनको अभ्यास: प्राज्ञिक लेखनकामर्मअनुरूप विभिन्नविषयक पुस्तकसमीक्षा, अनुसन्धानमूलक लेख तथाआवधिकपत्र (टर्म पेपर) लेखनको अभ्यास गराउने र सोका लागिशिक्षकले सहजीकरण गर्ने ।

५. प्रमुख सन्दर्भसामग्री

चूडामणि बन्धु, अनुसन्धानतथाप्रतिवेदन लेखन, रत्न पुस्तक भण्डार, काठमाडौं ।

दयारामश्रेष्ठ, साहित्यको अनुसन्धानव्यवस्थापन, शिखाबक्स, काठमाडौं ।

ताराकान्त पाण्डेय, अनुसन्धानमूलक लेखको संरचना, प्रज्ञा(विज्ञसमीक्षित जर्नल), पूर्णाङ्क ११८ ।

ताराकान्त पाण्डेय, साहित्यिकशोधविधि : सिद्धान्ततथाप्रयोग पक्ष, रत्न बृहत् नेपाली समालोचना (सैद्धान्तिक खण्ड)

सम्पा. राजेन्द्र सुवेदी र लक्ष्मणप्रसाद गौतम, काठमाडौं : रत्न पुस्तक भण्डार ।

मोहनराजशर्मा र खगेन्द्रप्रसाद लुइटेले, शोधविधि, साभाप्रकाशन ।

DM

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्रसङ्काय
बी.ए. ऐच्छिक नेपाली
सुदूरपश्चिमको लोकसाहित्य
(विशेष अध्ययन)

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 472.2

सत्र : सातौं

तह:स्नातक

पूर्णाङ्क : १००

उत्तीर्णाङ्क : ४५

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

यस पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोकसाहित्यका विभिन्न विधाका सामग्रीसँग परिचित गराई तिनको आस्वादन सँगै विधागत परिचय र तत्त्वगत विश्लेषण गर्न सक्षम बनाउने उद्देश्य लिएको छ । यसको पहिलो एकाइमा सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोकगीतको अध्ययन, दोस्रो एकाइमा सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोकगाथा/लोककाव्यको अध्ययन र तेस्रो एकाइमा सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोककथा, उखान र गाउँखाने कथाको अध्ययन सँग सम्बद्ध पाठ्यवस्तु समावेश गरिएको छ ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययन पश्चात् विद्यार्थीहरू निम्नलिखित कार्य गर्न सक्षम हुनेछन् :

- क. सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोकगीतको परिचय दिई तिनको वर्गीकरण र विधातात्त्विक विश्लेषण गर्न,
- ख. सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोकगाथा/लोककाव्यको परिचय दिई तिनको वर्गीकरण र विधातात्त्विक विश्लेषण गर्न,
- ग. सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोककथाको परिचय दिई तिनको वर्गीकरण र विधातात्त्विक विश्लेषण गर्न,
- घ. सुदूरपश्चिममा प्रचलित उखानका विशेषता बताउन र सन्दर्भगत प्रयोग गर्न,
- ड) सुदूरपश्चिममा प्रचलित गाउँखाने कथाको विशेषता बताउन र सन्दर्भगत अर्थ स्पष्ट पार्न ।

३. एकाइविभाजन

एकाइ एक : सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोकगीतको अध्ययन

एकाइदुई : सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोकगाथा/लोककाव्यको अध्ययन

एकाइतीन: सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोककथा, उखान र गाउँखाने कथाको अध्ययन

३. पाठ्यांशको एकाइगत रूपरेखा

(Handwritten signature)

एकाइ एक: सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोकगीतको अध्ययन

- (क) लोकगीत : परिचय, प्रकार र तत्त्व
- (ख) सुदूरपश्चिमका लोकगीतको वर्गीकरण
- (ग) स्थानीय डेउडा गीत : परिचय र विधातात्त्विक विशेषता
- (घ) स्थानीय संस्कार लोकगीत (माडल, सगुन, फाग) : परिचय र विधातात्त्विक विशेषता
- (ङ) स्थानीय पर्वलोकगीत (गौरापर्व, भैलो, देउसी, भुओ, होरीपर्व) : परिचय र विधातात्त्विक विशेषता
- (ड) स्थानीयबाल-लोकगीत : परिचय र विधातात्त्विक विशेषता

एकाइदुई : सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोकगाथा/लोककाव्यको अध्ययन

- (क) लोकगाथा/लोककाव्य : परिचय, प्रकार र तत्त्व
- (ख) सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोकगाथा/लोककाव्यको वर्गीकरण
- (ग) सुदूरपश्चिममा प्रचलित पौराणिक लोकगाथा/लोककाव्य (चैत, धमारी, दुस्को, चाँचरी) : परिचय र विधातात्त्विक विशेषता
- (घ) सुदूरपश्चिममा प्रचलित वीरलोकगाथा (हुड्केली/भारत) : परिचय र विधातात्त्विक विशेषता

एकाइतीन: सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोककथा, उखान र गाउँखाने कथाको अध्ययन

- (क) लोककथा: परिचय, प्रकार र तत्त्व
- (ख) सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोककथाको वर्गीकरण
- (ग) सुदूरपश्चिममा प्रचलित लोककथा (मधु बाखरी, डुब्ब्या मुले, भट्टे मुले, सुनकेसरा): परिचय र विधातात्त्विक विशेषता
- (घ) उखान र गाउँखाने कथाको विधागत परिचय
- (ङ) सुदूरपश्चिममा प्रचलित उखानका विशेषता र सन्दर्भपरक प्रयोग
- (च) सुदूरपश्चिममा प्रचलित गाउँखाने कथाका विशेषता र सन्दर्भगत अर्थ

(दृष्टव्य: यस पाठ्यांशको शिक्षणका क्रममा शिक्षकले विद्यार्थीहरूलाई आ-आफ्ना समुदायमा प्रचलित लोकगीत, लोकगाथा, लोककथा, उखान र गाउँखानेकथा सङ्कलन गरी ल्याउने र तिनको परिचय दिन लगाउने ।)

सन्दर्भ सामग्रीसूची

- कपिलदेव लामिछाने, *लोकसाहित्य सिद्धान्त*, नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०७७ ।
जयराजपन्त, *अँजुलीभरि सगुनपोल्टाभरि फाग*. नेराप्रप्र, काठमाडौं, २०५५ ।
जयराजपन्त, *देउडा*. काठमाडौं : वाङ्मय प्रकाशनतथा अनुसन्धान केन्द्र, २०६४ ।
जयराजपन्त, *डोटेलीगौरा पर्वका गीत र गाथाहरू*. वाङ्मय प्रकाशनतथा अनुसन्धान केन्द्र, काठमाडौं, २०६४ ।
जयराजपन्त, *डोटेलीधमारी गीत : एक अध्ययन*. वाङ्मय प्रकाशनतथा अनुसन्धान केन्द्र, काठमाडौं, २०६४ ।
जयराजपन्त, *शैलेश्वरीको माहात्म्य र तिनका केहीगीत*. वाङ्मय प्रकाशनतथा अनुसन्धान केन्द्र, काठमाडौं, २०६५ ।
तेजप्रकाशश्रेष्ठ, *अछामी लोकसाहित्य*. रत्न पुस्तक भण्डार, काठमाडौं, २०४४ ।
जीवेन्द्रदेव गिरी, (सम्पा.), *नेपालीलोकवाणी*, : नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठान, काठमाडौं, २०७२ ।
दिव्येश्वरी जोशी, *डोटेलीउखान : विश्लेषणात्मक अध्ययन*. पूर्णप्रकाश नेपालयात्रीअध्ययनतथा अनुसन्धान केन्द्र, काठमाडौं, २०७६ ।

Handwritten signature or mark.

दिव्येश्वरी जोशी, सम्पादनसिद्धान्तका आधारमा डोटेली घरगीत,समय साक्ष्य,देहरादून, २०७७ ।
देवकान्तपन्त, डोटेलीलोकसाहित्य, त्रि.वि.नेपाल र एसियाली अनुसन्धान कृन्द्र ।
धर्मराजथापा, र हंसपुरे सुवेदी,नेपालीलोकसाहित्यको विवेचना, पाठ्यक्रमविकास केन्द्र,
त्रिभुवनविश्वविद्यालय, २०४१ ।

बन्धु, चूडामणि. नेपालीलोकसाहित्य, एकताबुक्स, काठमाडौं, २०५८ ।

बद्रीशर्मा "विनाडी", डोटेलीलोककाव्य चैत्रको अध्ययन, विन्दु बिनाडी, २०७४ ।

बद्रीशर्मा "विनाडी", लोककाव्यभारतको अध्ययन, पुष्प र पृथु बिनाडी, २०७४ ।

वासुदेवभाइसाब, (सम्पा.) खुद्यौडाका बातै सम्पादक स्वयम्, महेन्द्रनगर, २०५८ ।

वासुदेवभाइसाब, डोटी प्रदेशको लोकवाङ्मय कोश, साभाप्रकाशन, ललितपुर, २०६६ ।

मुकुन्द कलौती, राना थारु लोक जीवन, महेन्द्रनगर, २०८०

Handwritten signature

सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
बी.ए. ऐच्छिक नेपाली
नेपाली पत्रकारिता

पाठ्यांशको सङ्केत : NEP 481.1

पूर्णाङ्क : १००

सत्र : आठौं

तह : स्नातक

जम्मा पाठ्यघण्टा : ४८

१. पाठ्यांश परिचय

प्रस्तुत पाठ्यांश मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायको चारबर्से स्नातक कार्यक्रम अन्तर्गत 'नेपाली' मुख्य विषयमा विशिष्टीकरण गर्न चाहने विद्यार्थीहरूका लागि तयार पारिएको हो । यस पाठ्यांशले विद्यार्थीहरूलाई सामान्यतथा साहित्यिक पत्रकारिताका सैद्धान्तिक पक्षसँग परिचित गराई नेपाली पत्रकारिताका क्षेत्रमा प्रायोगिक सीप विकास गराउने उद्देश्य राखेको छ । यस क्रममा विद्यार्थीहरूलाई सूचनामूलक र साहित्यिक दुवै विधाका पत्रकारिताको अभ्यास र सीप विकास गराउने उद्देश्य पाठ्यक्रमले राखेको छ । यस पाठ्यांशलाई चारओटा एकाइहरूमा विभाजन गरिएको छ । यसको पहिलो एकाइमा सञ्चार र पत्रकारिताको सामान्य परिचय, दास्रो एकाइमा साहित्यिक पत्रकारिताको परिचय र नेपालमा साहित्यिक पत्रकारिताको विकासक्रम, तेस्रो एकाइमा भाषा सम्पादन कौशल तथा चौथो एकाइमा प्रायोगिक कार्यसँग सम्बद्ध पाठ्यवस्तु समावेश गरिएको छ ।

२. उद्देश्य

यस पाठ्यांशको अध्ययन पश्चात् विद्यार्थीहरू निम्नलिखित कार्य गर्न सक्षम हुनेछन् :

क)सञ्चार र पत्रकारिताको अवधारणा स्पष्ट पार्न,

(Handwritten signature)

- ख) साहित्यिक पत्रकारिताको मर्म पहिचान गर्नुका साथै नेपालमा साहित्यिक पत्रकारिताको विकास स्थितिको रेखाङ्कन गर्न,
ग) सामान्य र साहित्यिक पत्रकारितामा कुशलतापूर्वक भाषा सम्पादन गर्न, र
घ) सामान्य र साहित्यिक दुवै पत्रकारिताका क्षेत्रमा नमुना सामग्री तयार गरी प्रकाशन गर्न ।

३. एकाइविभाजन

एकाइ एक : सञ्चार र पत्रकारिताको सामान्य परिचय

एकाइ दुई: साहित्यिक पत्रकारिताको परिचय र नेपालमा साहित्यिक पत्रकारिताको विकासक्रम

एकाइ तीन: भाषा सम्पादन कौशल

एकाइचार : प्रायोगिक कार्य

४. एकाइगत पाठ्य वस्तुविवरण

एकाइ एक : सञ्चार र पत्रकारिताको सामान्य परिचय

पाठघण्टा ०८

१. सञ्चारको परिभाषा तथा सञ्चार र पत्रकारिता बिचको सम्बन्ध

२. पत्रकारिताको परिभाषा, प्रकार र प्रयोजन

३ सामान्य (समाचार प्रधान) पत्रकारिता

३.१ समाचारको परिचय र प्रकार

३.२ समाचारका तत्त्वहरू

३.३ समाचारका स्रोतहरू

३.४ समाचार सङ्कलन, लेखन तथा सम्पादन

३.५ समाचारको शीर्षक निर्माण

३.६ सम्पादकीयको अवधारणा र सम्पादकीय लेखनको आवश्यकता

Bh.

एकाइ दुई :साहित्यिक पत्रकारितार नेपालमा साहित्यिक पत्रकारिताको विकासक्रम

पाठ्य घण्टा : १०

१.साहित्यिक पत्रकारिताको परिचय

२. साहित्यिक पत्रिकाका विशेषता र प्रयोजन

३. सामान्य र साहित्यिक पत्रकारितामा भिन्नता

४. साहित्यिक पत्रिकामा समावेश गरिने सामग्रीको छनोट र तिनको सम्पादन

क) सिर्जनात्मक लेखन : कविता -गीत, गजल समेत), कथा, निबन्ध, लघुनाटक, संस्मरण आदि

ख) अन्तर्वार्ता, जीवनी, गैर आख्यानात्मक लेख ।

ग) समीक्षा/समालोचना

घ) साहित्यिक कार्यक्रम, चलचित्र आदि माथि टिप्पणी तथा तिनको समीक्षा

ङ) साहित्यिक समाचार

च) अनुदित सामग्री

५ साहित्यिक पत्रिकाको सम्पादकीय लेखन

६. नेपालमा साहित्यिक पत्रकारिताको विकासक्रम

एकाइ तीन : भाषा सम्पादन कौशल : नियम र प्रयोग पाठघण्टा : १२

१. नेपाली वर्णविन्यास: नियम र प्रयोग

२. नेपाली पदसङ्गति, पदक्रम र वाक्यगठन: नियम र अभ्यास

३. छपाइ शुद्धिका लागि प्रयोग गरिने चिन्ह सङ्केतको ज्ञान र अभ्यास

४. पृष्ठनिर्माण, सामग्री व्यवस्थापन र कला सज्जा

५. पत्रकारितामा प्रयोग गरिने पारिभाषिक शब्दको ज्ञान

Handwritten signature

एकाइ चार : प्रायोगिक कार्य

पाठघण्टा : १५

१. समाचार प्रधान दैनिक पत्रिकामा कम्तीमा बाह्र अङ्कमा बाह्रवटा समाचार प्रकाशन
२. दैनिक तथा साप्ताहिक पत्रिकाका साहित्यिक स्तम्भमा कम्तीमा दुईवटा साहित्यिक समीक्षा/टिप्पणी प्रकाशन,
३. बत्तिस पृष्ठको कम्तीमा एक अङ्क साहित्यिक पत्रिका प्रकाशन ।

(उक्त प्रायोगिक कार्यका निम्ति सम्बद्ध शिक्षकले विद्यार्थीहरुलाई आवश्यक निर्देशन सहित सहजीकरण गर्ने)

प्रमुख पाठ्य तथा सन्दर्भ सामग्री

खनाल, श्रीराम, *श्रव्य दृश्य पत्रकारिता*, हजुरको प्रकाशन, काठमाडौं ।

श्रीरामखनाल, *प्रयोगात्मक पत्रकारिता*, विद्यार्थी पुस्तक भण्डार, काठमाडौं ।

लक्ष्मीधर गुरागाई, *हाम्रो पत्रकारिता : सिद्धान्त र व्यवहार*, अक्सफोर्ड प्रकाशन, काठमाडौं ।

डी. आर. घिमिरे, *पत्रकारिता : सिद्धान्त र व्यवहार*, पैरवी प्रकाशन, काठमाडौं ।

विजयचालिसे, *समाचार सम्पादन*, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

शैलीपुस्तिका, साभा प्रकाशन, ललितपुर ।

रमेशप्रसाद भट्टराई र अन्य, *नेपाली शैक्षणिक व्याकरण*, नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान, काठमाडौं ।

Handwritten signature